

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Дарагія суайчыннікі!

Сардэчна віншую вас з Днём Перамогі. Гэтае вялікае свята ўвасабляе ў сабе бяспрыкладны гераізм савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны і радасць выратаваных ад прыгнёту народаў. Самая страшная ў гісторыі чалавецтва вайна пакінула глыбокі след у кожнай беларускай сям'і. Брэсцкая крэпасць і Буйніцкае поле, масавы партызанскі рух і аперацыя "Баграціён", Трасцянец і Хатынь — гэта не толькі вехі ваеннай гісторыі, але і сведчанне найвышэйшай мужнасці нашага народа. Ён выстаў і перамог, вярнуў да жыцця палітую крывёй родную зямлю, аднавіў разбураную гаспадарку. Вечная слава героям! Іх подзвіг назаўсёды застанецца ў памяці ўдзячных нашчадкаў. Павага да пакалення пераможцаў, прадаўжэнне слаўных ратных і працоўных традыцый — гэта праяўленне нашай вернасці іх заветам берагчы мір, бяспеку і дабрабыт Радзімы. Шчыра жадаю вам, дарагія сябры, моцнага здароўя, бадзёрасці духу, шчасця і поспехаў у жыцці. З Днём Вялікай Перамогі!

Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА

9 мая 2013 года

З Днём Вялікай Перамогі!

Фота Юрыя ІВАНОВА

Банальны вандалізм

С. 3

Камерцыйны разлік аматарскага тэатра

С. 5

QR-коды?

Пакуль — у замках
С. 10 — 11

У сучасным **Заслаўі** "Беларускі відэацэнтр" здымае фільм пра Заслаўе старадаўняе

ВЯРТАННЕ АДНОЙ ПЕСНІ. НЕВЯДОМЫ ТВОР "ПЕСНЯРОЎ"

С. 2

Калі ласка, сябры,
Калі ласка, сябры,
Добры дзень вам, шануныя госці!

ЧАМУ Ж РЭКЛАМА НЕ ПРА ТОЕ?

С. 10

У сталічным Палацы мастацтва напярэдадні Дня Перамогі адкрылася Рэспубліканская мастацкая выстаўка “Фарбы Пераможнай вясны”.

Фарбы

Пераможнай вясны

Гэтая рэтраспектыва беларускага жывапісу і графікі на тэму Вялікай Айчыннай вайны ахоплівае час прыблізна з паловы 1980-х да нашых дзён. У экспазіцыі — творы знакавых постацей беларускага выяўленчага мастацтва: народных мастакоў Леаніда Шчамялёва, Арлена Кашкурэвіча, Георгія Паплаўскага, Гаўрылы Вашчанкі, Уладзіміра Стальмашонка ды іншых. Значная частка палотнаў і аркушаў прысвечана і мірнаму жыццю. На вернісажы са словамі падзякі да ветэранаў вайны звярталіся кіраўнікі Беларускага саюза мастакоў. А ад ветэранаў выступіў вядомы беларускі мастак, удзельнік Сталінградскай бітвы Тарас Паражняк.

А.Кашкурэвіч. 3 графічнага цыкла па матывах твораў Васіля Быкава.

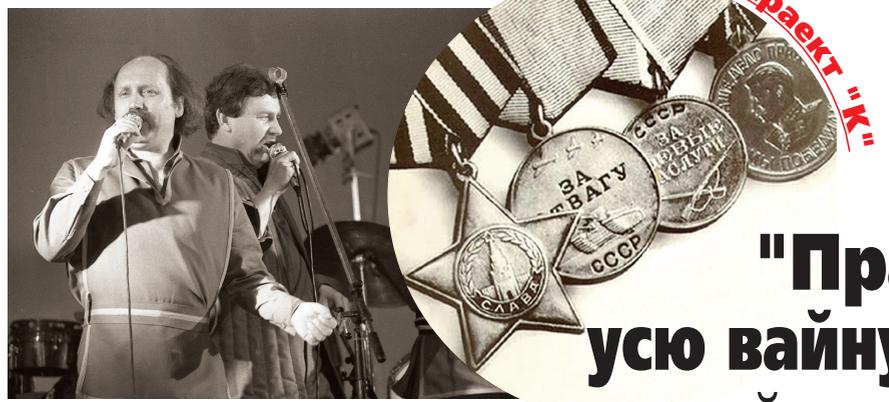
Л.Шчамялёў. “Першы дзень міру”.

Б.Няпomyшчы. “Я прайшоў па той вайне...”.

На адкрыцці выстаўкі (злева направа) Тарас Паражняк, Рыгор Сігіціца, Уладзімір Савіч.

У архівах дачкі народнага артыста Беларусі, народнага артыста СССР, заснавальніка легендарных “Песняроў” Уладзіміра Мулявіна захоўвалася партытура песні, якая яшчэ не гучала, — “Беларусь збірае сяброў” (у арыгінале — “Беларусь собирает друзей”) на словы ўдзельніка Вялікай Айчыннай вайны, вядомага паэта Валянціна Тараса. Мяркуючы па тытульным лісце, яна планавалася як яшчэ адна частка цыкла “Праз усю вайну”, пра што ёсць адпаведная пазнака. Але, з тых ці іншых прычын, у тую знакавую праграму яна не ўвайшла. Будзем спадзявацца, песня прагучыць. Ужо сёлета. Ва ўсякім выпадку, рэдакцыя “Культуры” прыкладзе для гэтага ўсе намаганні.

“Праз усю вайну”: вяртанне нявыкананай песні

А пачыналася ўсё так. У 2009-м, рыхтуючы матэрыял, прысвечаны памяці Уладзіміра Мулявіна, “Культура” атрымала дазвол скапіраваць некалькі старонак з нотнага архіва артыста, які захоўваецца ў яго дачкі Марыны Мулявінай. Тады асаблівай увагі тым аркушам, прызначацца, не надалі. І не толькі таму, што яны прызначаліся для ілюстравання газетнай паласы. Аднак пра сам факт наяўнасці партытуры мы не забыліся.

Між тым, пры больш дэтальным знаёмстве з асобнымі старонкамі рукапісу стала зразумела, што гэтай песні не ведалі ні мы, ні многія іншыя прыхільнікі творчасці мулявінскіх “Песняроў”. Не маглі ўгадаць яе і самі песняроўцы! Дэтэктыў?

Тым не менш, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, гітарыст Заслужанага калектыву краіны “Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі”, а з 1978 па 1985 гг. — гітарыст “Песняроў” Уладзімір Ткачэнка пагадзіўся прыехаць у рэдакцыю і паглядзець партытуру: можа, нешта ўсё ж прыгадаецца? Тым больш, мяркуючы па некаторых знешніх прыкметах нотнага почырку, было падобна на тое, быццам аранжыроўку рабіў Ігар Палівода. Але адна справа — проста рукапіс, а іншая — уласна стыль. Уладзімір Ткачэнка ведае яго значна лепш: ён доўгі час працаваў разам з Ігарам, многія творы выконваў менавіта ў паліводаўскіх аранжыроўках.

— Знакі пры ключы Ігар ставіў заўсёды, ён быў вельмі пунктуальны, — узгадвае Уладзімір Мікалаевіч. — А тут яны выстаўлены толькі ў пачатку, далей — няма. Дык

можа, не Палівода? Ці — проста вельмі спышаўся?

Спышаўся ці не, а партытура зроблена з разлікам на адметнасць драматургіі. Ніякіх куплетных паўтораў — мелодыя штораз “апрунута” па-новаму, з усё большым драматургічным разгортам, сольнымі ўстаўкамі быццам бы імпрывізацыйнага характару. Уладзімір Ткачэнка працягвае гартаць старонкі, уважліва “ўслухваецца” ў гармоніі, што атрымліваюцца пры спалучэнні інструментаў. Раптам расцвітае ва ўсмешцы:

— Такія акорды, іх мудрагелістыя спалучэнні, нешараговыя камбінацыі па вертыкалі пісаў толькі Ігар. Літары, якімі пазначаюць гармоніі, — таксама на яго манер. Ён любіў “блытаць” вялікія літары, прызначаныя для мажорных сугуччай, з маленькімі, якія для

мінорных. Выконваючы твор, мы самі (усе ж — музыканты) беспамылкова арыентаваліся, што дзе трэба. А ён некаторыя літары папросту не любіў бачыць прапіснымі: так яму здавалася прыгажэй. А вось тут, у харавой партыі, самы яркі фальцэт Уладзіслава Місевіча — “рэ”. “Мі” для яго было ўжо высакавата, а “рэ” — самае тое, цудоўна гучала. Партытура напісана на пэўных музыкантаў, з улікам іх магчымасцей. Вось, да прыкладу, у пачатку: партыя альты — для Валерыя Дайнэкі, гітара — для мяне. Потым альт знікае, бо Дайнэка павінен спяваць. Усё прадугледжана! У мяне няма сумневу: гэта рука Паліводы.

Уладзімір Ткачэнка абяцаў зрабіць з партытуры клавір, каб выкананне песні магло стаць больш даступным для ахвотных. Сама Марына Мулявіна гэтую “ідэю вяртання” гораха падтрымала:

— Ідэя — выдатная! Як я магу быць супраць? Але нават для мяне гэта — быццам знайшлі невядомы раней твор Моцарта. Столькі гадоў гэтыя ноты разам з іншымі ляжалі ў шуфлядзе, а я нават не здагадалася, што яны, падобна на тое, ні разу не гучалі... У Булгакава было сказана: “Рукапісы не гараць”. Што б з Майстрам ні здарылася, яго творы павінны гучаць. Так і тут!..

Што ж! — працяг гісторыі, неаспрэчна, будзе! І чытачы нашай газеты змогуць першымі пазнаёміцца з гэтым творам у абноўленай выканальніцкай версіі.

Надзея БУНЦЭВІЧ
У афармленні выкарыстана фота Юрыя ІВАНОВА

“Парыжская школа”: цяпер у Віцебску

Выстаўку твораў нашых землякоў, што праславіліся ў Парыжы, ужо бачылі ў сталіцы і ў Гомелі. Наступны “прыпынак” — Віцебск.

Тут, у памяшканні мясцовага Мастацкага музея, 7 мая адкрылася экспазіцыя “Мастакі Парыжскай школы з Беларусі. З калекцыі “Белгазпрамбанка”, музейных і прыватных збораў”. Паводле меркаванняў спецыялістаў і аматараў мастацтва, гэты праект стаў “падзейя года” ў культурным жыцці краіны. Канешне ж, ён не мог абмінуць Віцебск — радзіму, прынамсі, мастацкага авангарда і месца нараджэння многіх культурных асоб гэтай мастацкай плыні. Гэтым разам экспазіцыя дапоўнена карцінай Рыгора Люкмана “Аголеная”, нядаўна набытай “Белгазпрамбанкам” на аўкцыёне “Christie’s” у Лондане. Раней у Беларусі творы гэтага мастака не экспанаваліся.

Поспех “Парыжскай школы” ў сталіцы і ў Гомелі дае падставы для добрага

прагнозу адносна Віцебска. Зрэшты, ужо само адкрыццё выстаўкі стала для горада знакавай падзейяй. Пра імпрэзу распаўсюджаюць яе ўдзельнікі.

Надзея Усава, намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея па навуковай рабоце:

— Для Віцебска гэтая выстаўка надзвычай важная, бо з’яўляецца пацвярджэннем таго, што вытокі Парыжскай школы — у горадзе на Дзвіне. Сярод мастакоў, чые творы дэманструюцца ў экспазіцыі, восем — родам з Віцебска. Усяго ж работ — каля 70-і. Прадстаўлены яны вельмі густоўна ў анфіладных залах музея. Экспазіцыя адрозніваецца ад той, што была ў Гомелі і Мінску. Прынамсі, наяўнасцю карціны Суціна. Не бачылі гамялячана і Люкмана, чыйго палатна не было ў Мінску. Для віцябчан будзе вельмі цікавае і палатно позняга Шагала, іхняга славутага земляка.

Мяне вельмі ўразіла рэжысура адкрыцця выстаўкі. Спецыяльна, каб пабачыць гэтую імпрэзу, ў Віцебск чартарным

рэйсам прыляцела група акцыянераў банка. Арганізатары імкнуліся стварыць у залах, так бы мовіць, парыжскую атмасферу — романтичную, разняволеную, спрыяльную для творчасці. Маленькія мастакі малявалі на вачах публікі. Было прыгожа ды ўтульна. Выстаўка “Мастакі Парыжскай школы з Беларусі” стане часткай праграмы “Славянскага базару ў Віцебску”: базале музей знаходзіцца літаральна побач з Амфітэатрам. Гэтая акалічнасць мае для спэцыяльнага музея вялікую колькасць наведвальнікаў...

Вольга Акуневіч, дырэктар Віцебскага мастацкага музея:

— Мы спрабавалі зрабіць з адкрыцця свята, і, здаецца, нам гэта ўдалося. Пад імпрэзу быў задзейнічаны не толькі музей, але і прастора перад ім. Аркестр граў вальс “Пад небам Парыжа”, мясцовыя мастакі разгарнулі тэатралізаваную дзюку і выстаўку, прысвечаную сталіцы Францыі. Мастакі, які ўвасабляў Шагала, маляваў гэты горад. Сёння мы ведаем пра восем мастакоў з Віцебска, якія стварылі

славу Парыжскай школы, але, мяркуючы, калі паглыбіць і пашырыць пошукі, дык нашых землякоў у гэтай кагорце будзе больш. Вельмі сімвалічна, што выстаўка праходзіць у памяшканні, дзе ў 1919 годзе Марк Шагал ладзіў дыспут пра ролю меншасці ў мастацтве: гаворка тады ішла пра авангард і яго права ісці ўласным шляхам, адрозным ад пануючага акадэмічнага кірунку. Яшчэ згадаю, што мастацкую адукацыю ў Віцебску Шагал імкнуўся арганізаваць паводле мастакоўскага сумаёя парыжскага “Вуля”, якое грунтавалася на творчай свабодзе і мастацкай разнастайнасці...

Напрыканцы — меркаванне Аксаны Торапавай, дырэктара музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля, дзе выстаўка гасцявала перад адкрыццём у Віцебску:

— Хоць Гомель — горад, багаты на культурныя падзеі, гэтая выстаўка была для нас сапраўдным прарывам. Мы ўпершыню мелі магчымасць пабачыць творчасць нашых землякоў, вядомых у

Еўропе і ў свеце. Прыемна, што сярод іх — і гамялячана Міхаіл Кікоін. У Гомелі колькасць наведвальнікаў выстаўкі была меншай, чым у сталіцы, але не гэты чыннік галоўны. Гомель — важны транспартны вузел, тут заўжды шмат гасцей з Украіны і Расіі. Дадзеную выстаўку наведала шмат афіцыйных дэлегацый. Такім чынам, праз яе замежнікі атрымалі ўяўленне аб еўрапейскім кантэксце нашай культуры, што надзвычай важна для іміджа краіны. Зрэшты, гэтая выстаўка для нас — падстава задумацца пра тое, дзе і калі ў свеце пазітыўна адзначыліся нашы землякі, і, магчыма, стварыць у музеі адпаведную экспазіцыю...

П.В.

Ад рэдакцыі. Як тут не нагадаць нашым суразмоўцам, што матэрыялы пра многіх знакамітых мастакоў — ураджэнцаў Беларусі вось ужо чацвёрты год выходзяць на палосах газеты “Культура” пад рубрыкай “Вяртанне імёнаў”. А менавіта гэтыя грунтоўныя артыкулы энцыклапедычнага характару і з’яўляюцца нярэдка першаадкрыццём постаці творцы ў беларускім культурным кантэксце.

На прэдадні падзеі

У мінулым нумары "К" распавяла пра тое, як жа збіраюцца праводзіць Ноч музеяў у некаторых рэгіёнах краіны. Зараз — чарга мінскіх музеяў, якія, як і заўжды, падрыхтавалі для наведвальнікаў штосьці захапляльнае.

Нацыянальны мастацкі на адзін вечар ператворыцца ў гасцінны і таямнічы дом Шляхціча Завальні. У залах знойдуць прытулак шматлікія вандрульнікі і ласкава падзяляцца сваімі фантастычнымі апавяданнямі. Апошнія дазваляць гасцям апынуцца паміж рэальным і казачным. А ўласнікі фантастычнага абутку ("каб паісці туды, не ведаю куды") і чароўных акулераў ("каб убачыць тое, не ведаю што") змогуць наведваць дом Шляхціча Завальні бясплатна.

Нацыянальны гістарычны падрыхтаваў праграму пад назвай "Ноч у музеі: гісторыя не дрэмле!", дзе ўсе мерапрыемствы будуць прысвечаны лічбе 13. "У экспазіцыях асноўны ўпор робіцца на трынаццатыя гады ў гісторыі Беларусі і Еўропы, — кажа загадчык экспазіцыйна-выставачнага аддзела Таццяна Шкляр. — Наведвальнікі змогуць ачуцца ў атмасферу Мінска 1913 года або апынуцца ў Маскве 1813-га, проста зрабіўшы некалькі крокаў у іншую залу. Акрамя таго, мы падрыхтавалі шэраг інтэрактыўных зон, якія дазваляць гасцям не толькі паназіраць за жыццём людзей розных эпох, але і паўдзе-

рускай народнай песні, паўдзельнічаць у традыцыйных гульнях і мастар-класах па беларускіх рамёствах, — кажа загадчык аддзела навуковай прапаганды Марыя Казакевіч. — Вечарам у вялікай гасцёўні Дома Коласа пройдзе мерапрыемства, прысвечанае 100-годдзю шлюбу Якуба Коласа і Марыі Каменскай, куды будуць запрошаны знакамітыя сем'інобіляры, якія прадставяць гасцям творчыя нумары і правядуць рэканструкцыю традыцыйнага вясельнага абраду".

Дзяржаўны музей тэатральнай і музычнай культуры сёлета прапануе адразу дзве праграмы пад агульнай назвай "Справа аб "Доме масонаў". Наведвальнікі змогуць прайсці лабірынт "Стань масонам", дзе іх чакае знаёмства з гісторыяй, тра-

кай вёскі савецкіх часоў. Служка ніколі не выходзіла на экраны. Перад паказам фільмаў у музеі выступіць фальклорны гурт "GUDA" з народнымі песнямі і танцамі для стварэння атмасферы вясковага жыцця з яе традыцыйным укладам.

Праект "Paўlinka PARTY", прысвечаны 100-годдзю знакамітай купалаўскай п'есы "Паўлінка" і ўсім беларускім дзяўчатам, арганізуе Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы. У праграме чакаюцца выступленні гуртоў "Alta Mente", "Folk Mashina", "Босае сонца", перформансы тэатра танца "Адлюстраванні", эксперыментальнага тэатра-студыі "ARTVOYAGE", пластычнага тэатра "вКубе", выстаўка хэнд-мэйд вырабаў.

"Ётым вечарам мы прапануем гасцям паказ моднага жаночага адзення, які пройдзе ў суправаджэнні духавага аркестра пагранічных войск Рэспублікі Беларусь, — дзеліцца загадчык аддзела культурна-адукацыйнай работы Вольга Пархімовіч. — Таксама наведвальнікам прадастаўляецца ўнікальная магчымасць паспрабаваць сябе ў якасці мадэляра, праявіць творчыя здольнасці ў мастацтве бодзі-арта і наведваць майстар-класы па стварэнні фрызур ад прафесійных цырульнікаў ды жаночых упрыгожанняў сваімі рукамі".

Музей гісторыі горада Мінска правядзе "Ноч адкрыццяў", пад час якой адбудзецца вернісаж фотавыстаўкі ў жанры ю і перформанс "Жывыя скульптуры". У Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага пройдзе прэзентацыя музейнага экспаната "Фісгармонія" (Германія, пачатак XX ст.) з

Дзяжурны па нумары

Усяго пару тыдняў таму рэдакцыя "К" зладзіла талаку на адным з самых праблемных помнікаў спадчыны Беларусі — сядзібе Рэйтанаў у Грушаўцы, што на Ляхавічыне. Дахаты мы вярнуліся проста акрыленыя: вясна, свежае паветра, фізічная праца і, галоўнае, — усведамленне яе важнасці... Але крылы нам хутка падрэзалі.

Грушаўка. Ізноў з расчыненымі дзвярыма.

Банальны вандалізм

Праблемы Грушаўкі. Серыя №...

Так і не зачыраваная гаспадарчай групай аддзела культуры Ляхавіцкага райвыканкама дзіра ў даху адной з грушаўскіх пабудов.

Адзін з удзельнікаў суботніка — куратар фестывалю "Дах" Зміцер Юркевіч пабываў у Грушаўцы ў мінулыя нядзелю. А потым змясціў на наш акаунт у Facebook свежыя фотаздымкі. Як выявілася, прарэх у даху спіртоўні, праз які гэтая будыніна імкліва разбураецца, так пакуль і не зачыраваны, нягледзячы на абяцанні гаспадарчай групы аддзела культуры Ляхавіцкага райвыканкама (гл. "К" № 17). Але гэта — не беда: мужчыны там працуюць салідна, і сваё слова яны, без сумневу, стрымаюць — няхай сабе і на некалькі тыдняў пазней за агучаны тэрмін "на наступным тыдні".

Бяда ў іншым: дзверы ў аварыйны палац ізноў выламананы, хаця апошнім разам іх "зачынілі", здавалася б, грунтоўна... Усталяваны намі інфармацыйны шчыт таксама камусьці не спадабаўся: выдзелі "з мясам" ды кінулі на зямлю...

Ну што тут скажаш? Гэта — банальны вандалізм! Тыповы ўзор дзвянтных паводзін, які даюно і грунтоўна апісаны многімі псіхятрамі. Вядома, носьбіты гэтай хваробы такіх кніжак не чытаюць. І не толькі такіх. Пытанне ў іншым: як з гэтай з'явай змагацца? Натуральна, шчыт мы зноў устанавім на месца — вышэй і мацней, дзверы зноў перакрыюць металічнай засаўкай — яшчэ больш махнай, чым у мінулы раз... Але гэта хіба толькі раздражніць нашых апанентаў. Дык хто ж выйграе эстафету?

Трохі перафразуюем пытанне: куды б вы звярнуліся ў тым выпадку, калі нехта ўламае дзверы на ваша лецішча? Ясна, куды: бясплатны званок ад усіх аператараў — 102. Балазе Крымінальны кодэкс Рэспублікі Беларусь прадбачліва прадулле-

дзіў падобныя варыянты дзвянтных паводзін. Асабліва калі гутарка вядзецца пра помнік гісторыка-культурнай спадчыны рэспубліканскага значэння...

Што ж да ўніверсальнай "панацэі". Яна таксама ўжо вынайздзена і апрабавана. Вось ужо ў які раз згадаю прыклад сядзібы ў Дубаі (не ў Аб'яднаных Арабскіх Эміратах, натуральна, а ля Пінска). Там уласнік знайшоў магчымасць увесці стаўку наглядчыка — і, галоўнае, адшукаў зацікаўленага чалавека, які не толькі траву пакасіць умее, але і экскурсію можа правесці. Атрымаўся ультралебоджэты — і якасны! — тураб'ект. І вандалы разумеюць, што ім там няма чаго рабіць — бо мала не падасца! А вось у Грушаўцы пакуль усё інакш...

**Ілья СВІРЫН
Фота Зміцера ЮРКЕВІЧА**

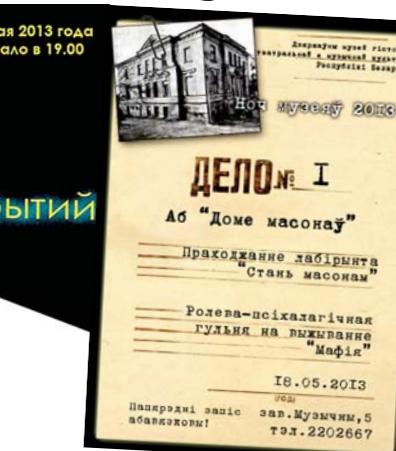
Вандалы паругліліся, каб шчыт, прымацаваны пад час прэс-суботніка, даводзілася пад'імаць з зямлі.

Нестандартны гід па Мінску: што выбраць у Ноч музеяў?

льнічаць у падзеях. Напрыклад, у Музычнай зале можна будзе паспрабаваць сябе ў сапраўднай джазавай імправізацыі пад кіраўніцтвам прафесійных музыкантаў".

Разнапланавую праграму падрыхтаваў Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа, дзе спецыяльна для дзяцей і падлеткаў пройдзе інтэрактыўная гульня, прысвечаная 130-годдзю з дня нараджэння пісьменніка Янкі Маўра, які, дарэчы, быў сватам Якуба Коласа. У наведвальнікаў будзе магчымасць паглядзець мастацкі фільм "Палескія рабінзаны", зняты да Вялікай Айчыннай вайны на кінастудыі "Беларусьфільм" паводле аднайменнага твора Янкі Маўра. "Працягнецца Ноч музеяў у мемарыяльнай сядзібе, дзе можна будзе паслухаць бела-

дыцямі і сімваламі тайнага таварыства. Акрамя таго, майстроў хітрыкаў і блефа, утвуненых у сабе людзей з пачуццём гумару і не абьякавых да жыцця роднага горада чакае ролева псіхалагічная гульня "Мафія".

Тэатралізаваную рэтра-праграму з цыкла "Забывтыя кінастаронкі" прадставіць Музей гісторыі беларускага кіно. Гасці змогуць убачыць малавядомы навукова-папулярны кінанарыв "Асканія нова" 1937 года і сацыяльна-бытавую драму "Сям'я Януш" 1941-га пра жыццё беларус-

дэманстрацыяй музычнага інструмента ў дзеянні.

Вядучы навуковы супрацоўнік Юлія Кавалёва кажа: "Вечарам у двары комплексу пройдзе модныя паказы сезона 2013/2014, прадстаўленія на Беларускім тыдні моды, а крыху пазней можна будзе атрымаць асалоду ад канцэрта музычных гуртоў "Ае", "Каля Нуля", "Апрыёры", "Югаславія" і многіх іншых".

Дзві сёлетняй Ночы музеяў у Літаратурным музеі Максіма Багдановіча — "Музеі (памяць + крэатыўнасць) = сацыяльныя змены". Таму ўстанова запрашае сваіх гасцей правесці вечар у стылі Мінска пачатку XX стагоддзя, калі жыві Максім Багдановіч. Пад час свята можна будзе навучыцца рабіць унікальныя дамскія сумачкі таго часу, даведацца пра модныя тэндэнцыі стогадовай даўніны, паўдзельнічаць у салонных і літаратурных гульнях, паспрабаваць свае сілы ў бурым на рыфмы Максіма Багдановіча. Самых актыўных чакаюць майстар-класы ад клуба "Гістарыён" па танцах пачатку мінулага стагоддзя: кейк-зук, машыш, уанстэл, танга. Завершыць вечар адмысловае музычная праграма.

Аўтограф на памяць

Сярод экспанатаў варта вылучыць ліст Якуба Коласа іншаму беларускаму пісьменніку — Янку Маўру, напісаны ў 1943 годзе. Ён мала вядомы спецыялістам і зараз упершыню прадстаўлены для паказу шырокай публіцы.

Акрамя таго, у экспазіцыі маюць дэманстравацца кнігі з дарчымі надпісамі і аўтографамі беларускіх пісьменнікаў, гісторыкаў, прыклады

пячатак асабістых бібліятэк, экслібрсы, рукапісы Васіля Быкава, Івана Шамякіна, Кандрата Крапівы, арыгінал Статута ВКЛ XVII стагоддзя на польскай мове.

У час выстаўкі запланавана серыя тэматычных мерапрыемстваў, сярод якіх — правядзенне аўтограф-сесій запрошаных пісьменнікаў, музыкантаў, Дзень усходняй каліграфіі, сустрачка з графолагам і вызначэнне асабістых характарыстык па почырку для ўсіх ахвотных, лекцыя-дыскусія на тэму беларускай лацінскай графікі з прадстаўнікамі НАН Беларусі і грамадскасці.

Убачыць аўтографы знакамітых людзей, даведацца пра ўласны характар па почырку і яшчэ многае іншае наведвальнікі змогуць да 26 мая.

**Матэрыялы падрыхтавала
Надзея ПЯКАРСКАЯ**

У філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея "Дом-музей І З'езда РСДРП" працяг інтэрактыўная выстаўка "Аўтограф. Твой след у гісторыі!", дзе прадстаўлены арыгінальныя аўтографы вядомых акцёраў, палітыкаў, пісьменнікаў, спартсменаў, музыкантаў з усяго свету. У іх ліку — Джон Траволта, Олівер Кан, Магдалена Нойнер, Тоні Блэр і многія іншыя.

**НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
НА ЧЭРВЕНЬ
І ІІ ПАЎГОДДЗЕ 2013 г.
Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведомасная падпіска — 638752.**

Хто з першых самы першы?

Насамрэч, цяперашні конкурс — дзявяты. Бо ўпершыню "Убельская ластаўка" з лёгкай рукі знамага кіраўніка "Беларускай капэлы" Віктара Скорабатава, сёлетняга старшыні журы, паляцела ў 1999-м, прымеркаваная да 180-годдзя з дня нараджэння нашага класіка. Вядома, ушанаванні С.Манюшкі ладзіліся па-рознаму, але ў гэтым і ёсць развіццё любой з'явы. Потым усё спынілася, а летась адраджалася наоў. Вядома, называючы цяперашні конкурс Першым, арганізатары імкнуліся падкрэсліць розніцу паміж леташнім восьмым спаборніцтвам і цяперашнім. Яна і сапраўды вялікая. Там былі — пачаткоўцы, навучэнцы сярэдняга звяна, студэнты падрыхтоўчага аддзялення і двух першых курсаў ВНУ культуры. Тут — "для студэнтаў-вакалістаў вы-

членаў журы: спалучэнне дасканаласці выканання з маладым імпульсам і свежасцю гучання дадзена не кожнаму.

Арганізатары імкнуліся зрабіць конкурс максімальна непрадузятым, дзеля чаго адмовіліся згадаць, у класе якога выкладчыка навучаецца той або іншы канкурсант. Ва ўмовы ўвялі дадатковы пункт: "У конкурсе не маюць права прымаць удзел студэнты (вучні) членаў журы", — што само па сабе абсалютна справядліва. Але ёсць і іншы замежны вопыт: члены журы папросту не галасуюць за "сваіх", і тым да балаў астатніх членаў журы дадаецца сярэднеарыфметычны паказчык. У нас такі варыянт палічылі недастатковым: маўляў, каб члены журы, сярод якіх былі прадстаўнікі Расіі і Латвіі, не "дамовіліся" паміж сабой, бо ўсе разумеюць па-руску. Што ж да саміх прызішчаў выкладчыкаў,

раўшы прадстаўнікоў шасці краін, стала ў гэтым сезоне, усяго за апошнія шэсць месяцаў, ажно трэцім у Мінску вакальным конкурсам міжнароднага калі не статуса, дык разгортку. Таму "Ластаўка" шмат у чым пазіцыянавалася як "альтэрнатыва" двум ранейшым (надта, маўляў, "заангажаваным") — імя Л.Александровскай і "Competizione dell'Opera". Насамрэч, конкурсаў замнога не бывае. Але што ж атрымалася?

Некаторыя канкурсанты папросту "пераехалі" з аднаго спаборніцтва на другое. Хтосьці — з амаль абсалютна тым жа рэпертуарам. Хтосьці — наадварот, з прынцыпова новым (у нашых рэаліях гэта магло б і вітацца, ажно — не). У любым выпадку, нашым спевакам далёка да тых, хто робіць конкурсы ледзь не сваёй "прафесіяй" ды ездзіць з адной і той жа праграмай "збіраць" грашовыя прызы. Але калі

ўзняўшы статус конкурсу. Цудоўна, што на беларускай мове. Але ж так хацелася б, каб яшчэ і без прыкрых памылак: гістарычнае сведчанне, як-ніяк. Дый у саміх аб'яўках, што рабіліся са сцэны, хацелася б чуць правільныя націскі — хаця б у назве конкурсу. І, па магчымасці, правільных аўтараў твораў. Бо на першым туры хрэстаматыйна вядомыя "Шумныя бярозы" Рыгора Пукста на словы Янкі Купалы чамусьці двойчы аб'яўлялі... народнай песняй. Праўда, некаторыя даследчыкі сцвярджаюць, быццам музыка была напісана Уладзімірам Тэраўскім, якога рэпрэсавалі. І каб твор не знік, ягоны калега, рызыкаючы жыццём, "прыпісаў" яго сабе. Але ж стыль — пукстаўскі! Апрацоўка? У любым выпадку, няўжо абодва выканаўцы не ведалі, што спяваюць? Тады, прабачце, пытанне ўзнікае яшчэ больш.

вах другога тура — абавязковае выкананне музыкі С.Манюшкі. На першым — раманс кампазітара краіны, якою прадстаўляе канкурсант. Здавалася б, чаго яшчэ жадаць? Хіба таго, каб усё гэта было пачута. Але — калі і кім?

Інфармацыі пра конкурс відавочна бракавала. Ніякіх афіш, нават "самаробна-камп'ютарнага" друку. Нават у навучальных установах, дзе выкладаюцца сольныя акадэмічныя спевы. На сайце тэатра — адно папярэдняе інфармацыя, якая больш не абнаўлялася: ні парадку выступленняў з улікам лёсавання, ні праграм кожнага з удзельнікаў. На трэцім туры залу паспрабавалі, нарэшце, запоўніць. Атрымалася — дзесьці на трэць. І гэта прытым што ўваход быў вольны. А пры адпаведнай рэкламе фінал мог бы ісці і па бі-

Траекторыя палёту "Ластаўкі":

"Абнуллілі" конкурс: пачалі наоў ці паўтарылі ранейшыя памылкі?

заваёвы — адносныя

У Чэрвені завяршыўся Першы Адкрыты конкурс імя Станіслава Манюшкі "Убельская ластаўка" для студэнтаў-вакалістаў ВНУ. "У Чэрвені" — таму што непадалёк ад яго, у мястэчку Убель, нарадзіўся гэты знакаміты кампазітар. "Завяршыўся" — таму што ўсе тры конкурсныя туры праходзілі ў Мінску, у Беларускам дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры, у Чэрвені ж адбыўся толькі заключны канцэрт. "Ластаўка" — таму што, паводле сямейнай легенды, гэтая птушка прыляцела да немаўляткі, Манюшкі, напярочыўшы славетную будучыню. Ну а наконт таго, што конкурс — Першы, можна і паспрачацца. Хаця, насамрэч, ён узняў куды больш разнастайных праблем, і не толькі "матэматычных".

шэйшых музычных навучальных устаноў". А яго "адкрытаць" дазволіла ўдзельнічаць кітайскім студэнтам, якія вучацца ў нашай Акадэміі музыкі, прыехаць канкурсантам з Расіі, Украіны, Латвіі, нават з Бельгі (вядома, адтуль была ўраджэнка Беларусі). Узровень — непараўнальна вышэйшы, што цалкам зразумела. Ды іначай увогуле было б смешна! Тым больш, сёлета змяніліся многія конкурсныя ўмовы.

Але ўсё роўна — ну нельга так проста "абнуляць" ранейшыя вынікі! Бо ўзнікае парадаксальная сітуацыя. Конкурс, з аднаго боку, прызначаны адраджаць і захоўваць нашу гісторыю. З іншага ж, ён сам перакрэслівае сваю ранейшую гісторыю: маўляў, да 2013 года — нічога не было, таму я — першы! Падобныя "гульні ў першыства" паўтараюцца, на жаль, у нашай культуры надта часта: ніхто не хоча мець "папярэднякаў". А гэта тое ж самае, што забывацца на сваіх продкаў. Ці ж не паўтараем мы мінулыя памылкі?

Як палепшыць лепшае?

Конкурс меў добры папярэдня адбор: з 60-і заявак адабралі 24, але трое спевакоў не прыехалі — спаборнічаў 21. Агульны ўзровень — папраўдзе конкурсны, даволі высокі, без аніякіх скідак на "рэгіянальнасць". Тое, што студэнты часам спяваюць больш перакананым, чым нават вядомыя артысты, даказанне трэці тур, конкурсныя выступленні якога былі дапоўнены канцэртнымі. Ды ўсё ж, калі б улічвалася такое "канцэртнае дапаўненне", безумоўным лідарам стаўся б саліст нашага Вялікага тэатра, заслужаны артыст краіны Уладзімір Громаў, які быў сярод

дык вакалісты іх і без таго ведаюць: кола прафесіяналаў шчыльнае. Але нават не ведаючы, здагадацца не цяжка: "почырк" бывае бачны літаральна па першых нотах выканаўцаў. Дый акрамя афіцыйных выкладчыкаў бываюць і "неафіцыйныя", да якіх ходзяць раіцца. Нарэшце, нельга не ўлічваць і такую форму ўзаемаадносін, як супрацоўніцтва: майстры і моладзь часта разам удзельнічаюць у тых або іншых праектах. Так што прадугледзець усе "патаемныя" варыянты немагчыма. І ці трэба?

Дый няўжо выкладчыкі не заслужылі, каб іх імёны з'явіліся ў конкурсных буклетах? Ці хаця б прагучалі са сцэны ўжо пасля падвядзення вынікаў, якія, вядома, перагляду і аспрэчвання не падлягаюць? І ці не выходзім мы такім падыходам "кароткую памяць" у навучэнцаў? Маўляў, усё дасягнутае — адно мая ўласная заслуга.

Тым больш, што, пры ўсіх арганізацыйных намаганнях, конкурс, на жаль, не набыў славы "самага справядлівага". Камусьці рабіліся відэавочныя "скідкі на пачаткоўства", калі дараваліся фальшывыя пасажы, стыльвыя несупадзенні, нават спыненне спеваў з далейшым "пераспяваннем". Камусьці не даравалі сталага ўзросту, а кагосьці іншага, з розніцай у даце нараджэння ўсяго ў некалькі дзён і з куды ніжэйшай "стартавай пазіцыяй", прапусцілі ў наступны тур. Любы конкурс — справа суб'ектыўная. А тым больш — у спевах. І "журыйцы" бывае куды складаней, чым выступаць самому. Але... Чаму, да прыкладу, у журы не было ніводнага сапрама, калі сярод канкурсантаў іх — большасць? Надта шмат пытанняў засталася. Мабыць, яшчэ і таму, што сёлетня "Убельская ластаўка", саб-

пераможцы і тыя, хто "сышоў з дыстанцыі", рэзка мяняюцца месцамі, гэта таксама наводзіць на роздум пра адноснасць некаторых "заваёў". Можна быць — лаўрэатам. А можна — запатрабаваным артыстам. Шкада, калі гэтыя "ролі" не супадаюць. На гэтым конкурсе яны супалі, бадай, хіба ў саліста нашага Музыкальнага тэатра Аляксандра Гелыха, які атрымаў другую прэмію. Але ж былі не менш яркія, адметныя беларускія выканаўцы, якім пашчасціла меней. Затое, як кажуць у такіх выпадках, "геаграфія была захавана": лаўрэатамі таксама сталі вельмі моцны ўкраінскі тэнор Валянцін Дыцюк (Першая прэмія і прыз за лепшае выкананне твора Манюшкі) і расіянка Лізавета Улаховіч (Трэцяя прэмія і такі ж прыз). Сярод дыпламантаў — Лаура Тэйване з Латвіі, якая больш уразіла ў першым туры.

Ды ўсё ж галоўныя прэтэнзіі засталіся да арганізацыі. Няўжо да другога тура, які праходзіў на багата дэкарыраванай сцэне Музыкальнага тэатра, нельга было зрабіць элементарнае — настроіць раэль? Ці звярстаць конкурсныя буклеты так, каб імі было зручна карыстацца? Самае простае — змясціць удзельнікаў у алфавітным парадку. Ці ў алфавітным парадку краін, якія яны прадстаўляюць. Навошта ўвогуле былі тыя "кніжачкі", калі ў іх не змешчана праграма кожнага з удзельнікаў, а месца на старонках — хапае? Вядома, усё рабілася ў спешцы, тэрмінова. Дый самі буклеты з'явіліся на "Убельскай ластаўцы" ўпершыню, адразу пры-

Беларускасць — гэта... што?

Ці існуюць, да прыкладу, нейкія адметнасці беларускай вакальнай школы? Даўно заўважана, што галасы ў беларусаў ужо з-за прыродных умоў больш "сціплыя", не такія "сценабітныя", як у некаторых іншых народаў. Затое ўмення імі валодаць, дасягаючы максімуму, — бывае і паболей. Раней на некаторых ранейшых конкурсах, што ў нас ладзіліся, было заўважана, што канціліся не адно вакальныя даныя, але і культура выканання, музычнасць, тонкасць інтэрпрэтацыі, уменне данесці найперш змест і стыль твора, а не адно галасавы патэнцыял. На гэтым, як мне падалося, больш улічваліся перспектывы — з еўрапейскіх пазіцый, бо маладыя члены журы самі многа ездзіць па замежжы, маюць багаты ўласны вопыт і могуць прадбачыць, хто з выканаўцаў будзе больш запатрабаваны на Захадзе. Але як тады з нацыянальнымі адметнасцямі? Цалкам заканамерна, што прыз за лепшае выкананне беларускай народнай песні (дарэчы, асабіста ад саліста нашага Вялікага тэатра Ільі Сільчукова) атрымаў кітаец Бао Сытэ, які ў нас навучаецца. І можна толькі падзякаваць нашай сусветна прызнанай зорцы Аксане Волкавай, якая гэтак жа асабіста адзначыла Настасію Храпіцкую — за яркія вакальныя даныя і артыстызм. Ды ўсё адно — на ўсіх таго вартых "не хапіла".

А ці "хапіла" на конкурсе папулярнага нацыянальнай кампазітарскай творчасці? Ва ўмо-

летах, хаця б за ўмоўны кошт. Міжволі напрошваліся параўнанні з Міжнародным конкурсам вакалістаў "Competizione dell'Opera", што праходзіў некалькі месяцаў таму ў рамках III Мінскага міжнароднага Каляднага форуму. Кошт білетаў — завоблачны. І ніводнага вольнага месца. Параўнанні, можа, не зусім этычныя, але фармат конкурснага фіналу тут быў аднолькавы. Спачатку — фіналісты спяваюць па адной арыі. Працяглы антракт, у час якога журы падлічвае балы і вызначаецца з узнагародамі. Нарэшце, урачыстае аб'яўленне вынікаў. У Музыкальным тэатры, дарэчы, гэтая "схема" ўзбагацілася выступленнямі членаў журы і артыстаў тэатра — найперш, тых, каму "Убельская ластаўка" ў свой час дала крылы. Прагучалі тут і манюшкаўскія творы.

Але ў наступных такіх конкурсах няблага было б узгадаць Манюшку часцей. Ці, можа, рабіць адкрыццё-закрыццё конкурсу дадатковым манюшкаўскім праектам. На самую шырокую публіку! У Чэрвеньскім доме культуры і адпачынку зала была паўноткай: сабралі школьнікаў, якія спраўна шамацелі абгорткамі прысмакаў. Але ж ці многа музыкі Манюшкі там прагучала? Уся надзея — на хуткую прэм'еру оперы Манюшкі "Слова гонару", што ладзіцца па ініцыятыве ўсё таго ж В.Скорабатава і Камернага музыкальнага тэатра "Галерэя". З удзелам, так здарылася, "не адзначаных" канкурсантаў...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Разнастайных тэатральных фестываляў-конкурсаў-аглядаў, якія з'ядноўвалі б дзіцячыя ды маладзёжныя калектывы (школьныя, пазашкольныя, студэнцкія і не толькі), у нас шмат. І апошнім часам становіцца ўсё больш. Прычым самага рознага ўзроўню — ад міжнароднага да рэгіянальнага. Пік актыўнасці ў іх прыпадае на вясну, калі ўжо можна падводзіць некаторыя вынікі навучальнага года. Па тэрмінах гэта — пачынаючы з вясновых канікулаў, што "накладваюцца" на такую дадатковую нагоду, як Міжнародны дзень тэатра, і практычна да канца красавіка. Асвятляючы асобныя падобныя свята, мы звярталі ўвагу не толькі на пераможцаў, арганізацыйныя і ўласна эстэтычныя "плюсы-мінусы" ды саму наяўнасць шчасця ў вачах удзельнікаў, але і на тэндэнцыі, умовы, перспектывы развіцця дзіцячай тэатральной творчасці — ад амаатарскай да прафесійнай.

У якасці двух полюсаў былі абраны ІІ Мінскі міжнародны дзіцячы тэатральны форум "Крокі" і ІV Тэатральны фестываль "Дзверы". Заснавальнікам першага выступаюць упраўленне культуры Мінгарвыканкама і Новы драматычны тэатр, пры якім існуе Дзіцячая тэатральная школа № 1. Сёлета форум атрымаў і больш пільную ўвагу з боку Міністэрства культуры Беларусі, і гэта справядліва, бо ўдзельнікамі свята становяцца спецыялізаваныя навучальныя ўстановы ды тэатральныя студыі. А вось "Дзверы" адкрыты для ўсіх ахвотных ды праводзяцца намаганьнямі аднайменнага тэатрального руху — іншымі словамі, энтузіястамі, што імкнуцца зрабіць тэатр максімальна адкрытым і даступным як для публікі, так і для эксперыменту. Тут няма папярэдняга "адсеву", як бывае на міжнародных спаборніцтвах ці ў гастрольнай практыцы. Праўда, сёлета ўсё ж вырашылі ўвесці некаторае абмежаванне: умовамі цяперашняга такога свята былі менавіта беларускамоўныя пастаноўкі.

Што ж атрымалася (ці не атрымалася)? Не параўноўваючы самі форум (надта яны розныя для гэтага), адзначым некаторыя "болевыя кропкі" дзіцяча-юнацкай тэатральной творчасці, якія потым даюцца ў знакі як у дарослых амаатарскіх калектывах, так і ўвогуле ў нашым прафесійным мастацтве. Сапраўды, каб дбаць пра агульную культуру і любяць з яе напрамкаў, пачынаць трэба з дзяцей.

Самадзейны ці амаатарскі?

У савецкі час усе "недзяржаўныя" калектывы называлі самадзейнымі, хаця большасць іх удзельнікаў мела спецыяльную адукацыю. Сёння іх перайменавалі ў амаатарскія — сапраўды, устрымаецца больш мілагучна. Але ж ці заўсёды адпавядае ісціне? Ёсць пытанне ўзнялі самі ўдзельнікі "Дзвярэй" на "круглым stole", што вянчаў форум, бо поруч з уласна амаатарскімі пастаноўкамі там былі і відавочныя "самаробкі" — у горшым сэнсе гэтага слова.

Пасля спектакляў я падыходзіла да кіраўнікоў калектываў, цікавілася, як у іх вядзецца навучанне. Як ні дзіўна, але многія скіраваны адрозна на вынік — паставіць спектакль. Ды яшчэ потым зарабляць на ім грошы, пракатваючы па дзіцячых садках, школах, клубах: дзе — па безнаўным разліку, а дзе і проста па білетах. Дзеці-артысты пры гэтым таксама атрымліваюць нейкую "капейчыну" — усе задаволены. І ўсё б добра, ды толькі часам такая "камерцыя" засланяе ўласна мастацкія паказчыкі, бо "працаваць на касу" пачынаюць усе складнікі тэатральной відовішча: ад самой тэмы, якая павінна ісці на ўра, да выкарыстаных пастановачных сродкаў, якія гэтак сама павінны быць рознымі не на развіццё задзейнічаных у спектаклі юных артыстаў, не на пошук чагосьці нязвыклага, а на "пракат" даўно апрабаванага, што публіка ўспрыме, асабліва не задумваючыся.

Пакрочылі!

Толькі ў якія дзверы?

Камерцыяльная мадэль амаатарскіх тэатраў: паставіць спектакль — і "пракаціць" па дзіцячых садках. А што з якасцю?

Заўважу, што ў свой час "К" неаднойчы ўзімала падобныя пытанні. Маўляў, у вышэйшую музычную навучальную ўстанову немагчыма паступіць без папярэдняй профільнай адукацыі — і, наадварот, на ўступных іспытах у тэатральную далёка не заўсёды лепшыя вынікі маюць тыя, хто раней займаўся ў адпаведных дзіцячых гуртках. Чаму? Таму што там дзяцей паспелі "сапсаваць", навучыўшы не таму, чаму было патрэбна. Перавучаць жа заўсёды складаней, а часам — і немагчыма.

Пачніце ранак з пластыкі

Замест школ з эстэтычным ухілам, распаўсюджаных яшчэ колькі гадоў таму, дзеці сёння займаюцца пераважна ў гуртках. Ёсць яшчэ адна з прычын таго, чаму замест карпатлівага "працэсу" ўсе скіраваны на хуткі "вынік". Дый у школах, дзе яшчэ засталіся абрысы тэатральнасці, пра пластыку часцяком забываюць. Ці "выкладаюць" яе прыблізна так: ну, мы ж рэпэціруем, дык вось вам і пластыка, а танцаў у гэтым спектаклі няма. Пагодзімся, танцаў можа і не быць — у адрозненне ад

адчування кожным юным артыстам свайго зусім не "знямелага" цела, без чаго ніколі не дасягнуць раскванасці выканання. Заціснутасць мышцаў стараджае такую ж "коснаязыкасць", ненатуральнасць інтанацый у маўленні і нават закрытасць характару.

Адным з даволі рэдкіх выключэнняў з правілаў застаецца Дзіцячая тэатральная школа № 1 пры Новым драматычным тэатры — тая самая, што летась атрымала Гран-пры на Міжнародным форуме "Крокі", а сёлета далучыла да яго яшчэ шэраг абсалютна справядлівых узнагарод. Адна з іх — менавіта за лепшую пластыку. Але — ад журы прэсы, бо сярод намінацый, якія павінна было размеркаваць прафесійнае

пашукаць пластыку хаця б у самой фанетыцы беларускай мовы. Так, як гэта зрабіла згаданая Першая школа, паказаўшы на "Кроках" сваю "Жабіну бойку", дзе словам было папраўдзе прасторна. Фраза "Так-так-так!", што спалучалася з уласна пластычным лейтматывам і перадавала не толькі згоду, але і клёкат буслоў, стала не толькі візітоўкай спектакля, але і ўлюбёным "слогам" усяго форуму.

Урокі геаграфіі і эстэтыкі

Пашырэнне геаграфіі актуальнае для любога фестываля ці конкурсу. Добра, калі гэта спалучаецца яшчэ і з мастацкасцю, і запрашаныя госці

конкурсе. Але паказаў, якім насамрэч павінен быць ТЮФ: без залішняй мітусні і гоману (у нас чамусьці лічыцца, што каб быць убачаным і пачутым, у дзіцячых спектаклях трэба ўвесь час бегаць і крычаць), для разумных і ўдмлівых гледачоў, незалежна ад узросту (Ня-знайка — не гультай ды выхвалка, а фантазёр і летуценнік, нават творца-эксперыментатар, не такі, як усе).

Не ўпісаўся ў тады яшчэ халоднае надвор'е вулічны тэатр "DH" з Польшчы. Але яго "Алекс у краіне цудаў", паказаны на звычайнай сцэне замест плошчы перад тэатрам, не пазбавіўся з-за гэтага інтэрактыву. Смаленскі "Дыялог", спраецываўшы шэкспіраўскіх Рамэа і Джульету на два мышыныя сямействы ("Усе мышы любяць сыр"), скарый адметна шляхецкімі, зусім не "звярынымі" сцэнічнымі строямі. Ірына Фларызьяк, абраўшы для вучняў згаданай Першай школы казку "Усе хлопцы — дурні!", зрабіла з яе не проста "вяселае хуліганства", як пазначана ў праграмцы, а давяла ад фантазмагоры да лёгкага, іранічнага тэатра абсурду — як аказалася, вельмі блізкага дзецям.

Такі зварот да цікавай драматургіі, сучасных выразных сродкаў быў уласцівы, на жаль, не ўсім. Добра, што Гран-пры вызначыў прыярытэтны напрамак — да стыльнага і канцэпцыйнага тэатра (паказальна, што днямі пазней на любанскім "Чароўным куфэрку" тая тэндэнцыя замацавалася: Гран-пры быў аддадзены барысаўскаму "Трыумфу" — таксама за спектакль для падлеткаў, звычайна абдзелены рэпертуарам). Ды ўсё ж для форуму міжнароднага статуса, якім з'яўляюцца "Крокі", патрэбны больш прыдзірлівы адбор — хаця б сярод беларускіх удзельнікаў. Бо аргументы накіраваны "Яны ж з глыбіні, што з іх возьмеш" сёння не павінны дамінаваць. Тым больш, што творчыя знаходкі, як паказвае практыка, найпрост не звязаны з геаграфіяй. Больш шчыльна яны залежаць ад эстэтыкі кіраўніка калектыву, а тая дыктуецца зусім не "прапіскай" ды грашовымі ўкладаннямі.

А публіка — хто?

Цікава, але "эканамічныя законы" паўплывалі найперш на публіку. Прычым вельмі своеасабліва, калі не парадасальна. На "Кроках" (і, дарэчы, на любанскім "Чароўным куфэрку"), дзе прадаваліся білеты, залы былі — паўночкі. Адчыненне ж для вольнага ўваходу "Дзверы" ніхто, як ні дзіўна, не штурмаваў. На некаторых праглядах прысутных можна было пералічыць па пальцах. Вядома, такія параўнанні — навукова не зьлічаны, бо справа не толькі ў білетах, але і ў рэкламе. У самой сцэнічнай пляцоўцы — "раскручанай" ці не. У тым, што на "Кроках" і "...Куфэрку" большасць публікі складалі самі ўдзельнікі (а куды ім падзецца, калі ўжо прыехалі?). На "Дзверы" ж ехалі цалкам за свой кошт, таму адрозна пасля выступлення стыхаліся дадому. Але... на спектаклі калег не заставаліся і мінчане, якім стыхацца, здавалася б, не было куды. Таксама, можа, паказчык не амаатарства, а "самадзейнасці": сам паставіў — сам гляджу, а на іншых не хаджу.

Супрацоўніцтва паміж калегамі маглі б паспрыяць і іншыя тэрміны правядзення некаторых форумуў. Недапушчальна, каб падобныя мерапрыемствы ладзіліся ў розных гарадах адначасова, як гэта здарылася сёлета. Так што на будучае арганізатарам ды ўдзельнікам ёсць пра што падумаць. У тым, што падобныя форумуў патрабуюць далейшага развіцця, сумневу няма. Вось толькі навучыцца б улічваць памылкі і... досвед: свой і калег з іншых рэгіёнаў.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках у калажы: сцэны са спектакляў фестываля "Крокі".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Прайсція па "юр'еўскай расе", паўдзельніца ў абрадзе агледзін зарунелай нівы, а пасля ўпершыню ў жыцці паспрабаваць цапам малаціць збожжа — усе гэтыя магчымасці карэспандэнт "К" атрымаў на Падляшшы, у Музеі малой Бацькаўшчыны ў Студзіводах, што знаходзіцца ў ваколіцах Бельска. Гэты музей з часу свайго стварэння ў 1993 годзе застаецца адным з астраўкоў беларускасці ў Польшчы. У аснове аб'екта — два дамы, сялянскі і мяшчанскі, пабудаваныя яшчэ ў XIX — пачатку XX ст. Прадстаўлены ў іх арыгінальныя прадметы дазваляюць дакранацца да побыту нашых продкаў, пазнаёміцца з каларытам, аздобай дамоў мясцовых беларусаў. Стваральнік музея — Дарафей ФІЁНІК, вядомы ў Польшчы збіральнік і папулярызатар беларускіх спеўных традыцый, выдавец, арганізатар штогадовых фальклорных фестывалюў.

Як жа атрымаваецца ў Польшчы захаваць нацыянальную самабытнасць і прастаўную веру, мясцовыя традыцыі і духоўныя скарбы народнай культуры, сабраць аўтэнтчныя артэфакты мінушчыны? Пра ўсё гэта — у размове з Дарафеем Фіёнікам.

Ад "навобмацак" да партнёрства

Беларусы
свету

Дарафей Фіёнік (другі злева) пад час святкавання Юр'я разам з беларусамі Падляшша і калектывам з вёскі Дзівін, што на Кобрыншчыне.

Незапланаваныя экспедыцыі на Падляшшы

— Наколькі запатрабаваны ў Польшчы лакальныя музеі традыцыйнага побыту, у тым ліку тыя, што прадстаўляюць культуру іншых народаў?

— Рэгіянальных невялічкіх музеяў, створаных дзякуючы прыватнай ініцыятыве за апошнія дваццаць гадоў, у Польшчы з'явілася даволі шмат. Малыя музеі кштальна нашага арганічна ўпісаны ў навакольную прастору. Усё таму, што такія аб'екты не выпадаюць з мясцовага кантэксту: яны спрадвечна знаходзіліся на Падляшшы. Да прыкладу, драўляны мяшчанскі дом быў узведзены на пачатку XIX ст. і доўгі час размяшчаўся ў цэнтры Бельска. Пад час археалагічных раскопак на месцы гэтага дома былі выяўлены шматлікія ўзоры керамікі, нават часоў Сярэднявечча, частка з якіх у цяперашні момант дэманструецца ў экспазіцыйных пакоях музея.

Трэба сказаць, што ў Польшчы дасюль няма агульнага музея народнай архітэктуры і побыту, дзе дэманстраваліся б рэгіянальныя асаблівасці ўсёй краіны. І, лічу, такі музей глядзецца б штучна. Справа ў тым, што па ўсёй Польшчы існуюць вялікія рэгіянальныя музеі. Падобныя ж да нашага дапаўняюць іх, выконваючы тым самым культуратворчую місію на гэтай тэрыторыі.

— А як рэагуе мясцовае насельніцтва на мерапрыемствы Музея малой Бацькаўшчыны? Ці далучаюцца вашы суседзі да ўдзелу ў старадаўніх народных абрадах?

— З самога пачатку правядзення Падляшска-Палескага фестывалю "Там, па майскай расе" мы разлічвалі на тое, каб мясцовае насельніцтва было яго супатраўнікам. Да прыкладу, пад час першага фестывалу, калі мы былі вельмі абмежаваны ў сродках, мае суседзі бясплатна прымаўлі ў сябе дома фальклорныя калектывы. Людзі разумеюць, што гэта іхняя культура, традыцыя, а таму з цікавасцю ставяцца да нашых праектаў. Да прыкладу, пасля двух стагоддзяў забывання на Падляшшы мы вярнулі карагоды з ваджэннем куста, дык мясцовыя

людзі пад час фестывалю выходзілі на падворкі, сустракалі гэты карагод. Гэта было для іх незвычайным і вельмі цікавым. Праўда, з цягам часу студзіводцы прывычаліся да аўтэнткі, а таму мы вырашылі, што з фестывалем трэба выходзіць шырэй, ахопліваць і іншыя мясцовасці Падляшша.

Летась з народнымі калектывам і мы наведвалі 33 вёскі Беластоцчыны. Некаторыя населеныя пункты налічвалі ўсяго пяць хат, і, тым не менш, мы іх не абміналі. Тым больш, што тэхнічна арганізаваць такія мерапрыемствы адносна проста: усе выступленні ў рамках фестывалю адбываюцца на прыродзе — на полі ці ў лузе, проста на вуліцы. Аўтобус з народным калектывам едзе па гэтым маршруце, які ўключае пяць вёсак. У кожнай з іх праходзіць канцэрт, паказваюцца і развучваюцца народныя гульні. У выніку мясцовыя жыхары пачынаюць сцяпаць самі, а канцэрт ператвараецца ў незапланаваную экспедыцыю. Паверце, гэта выклікае неверагодны адчуванні! Калі ж казаць пра канкрэтныя даты, то летась фестываль "Там, па майскай расе" распачаўся 5 мая, а скончыўся 29 ліпеня. Гэта цэлы цыкл святаяў земляробчага календара, пяць розных мерапрыемстваў, па выніках якіх выдасягнулі кнігі, часопіс, дыскі з фальклорнымі запісамі.

— Наколькі мне вядома, да вас прыязджаюць самабытныя творцы з розных куткоў Беларусі. Відаць, ужо выпрацавана сістэма майстар-класаў народных майстроў, таксама?

— Так, мы займаемся майстар-класамі па традыцыйных рамёствах цягам ужо дзесяці гадоў. Бацькі з задавальненнем запісваюць сваіх дзяцей на лета. Нават маецца чарга ахвотных павучыцца аўтэнтчным рамёствам. А ўсё пачалося з некалькіх кроснаў, што трапілі ў музей. Каб яны не заставаліся статычнымі прадметамі, з дапамогай мясцовай майстрыхі вырашылі на іх базе авалодваць асновамі ткацтва.

Дзякуючы фестывалю пашчасціла пазнаёміцца з палескімі майстрамі. У 2009 годзе адбыўся супольны праект

з Брэсцкім абласным грамадска-культурным цэнтрам і асабіста з Ларысай Быто. Прайшлі чатыры вялікія выстаўкі дваццаці народных творцаў з Палесся. Сярод іх — такія вядомыя імёны, як Мікола Тарасок, Іван Супрунчык, славуць ганчары з Гарадной. Дзякуючы таму праекту мы пачалі запрашаць на майстар-класы некаторых самабытных творцаў, да прыкладу, ганчара Васіля Логвіна, майстра па выцінанцы Ніну Міхайлаву. Марына Кулецкая з Пружан вучыла дзяцей малюнку па шкле, Наталля Клімук з Дзівіна — саламянаму мастацтву.

Дарчы, з фестывалю і майстар-класаў выйшаў і наш мясцовы музычны калектыў "Жэмэрва", удзельнікі якога ўсе

ку, калі пабачыла, што вясковыя бабулі з народных калектываў прыязджаюць дамоў з Польшчы шчаслівымі ад паспяхоўных выступленняў.

— Ці складана знайсці фінансаванне для вашых ініцыятыў?

— Мы не маем пастаяннага дзяржаўнага фінансавання — пад кожны праект даводзіцца пісаць абгрунтаванне на атрыманне гранта. Улічваючы, што маем абмежаваную колькасць людзей, гэта вельмі абцяжарвае. Тым больш, кожны з нас мусіць зарабляць на жыццё. Так, мая жонка яшчэ працуе ў Бельскім гарадскім доме культуры. Безумоўна, найбольшую падтрымку атрымліваем ад дзяржавы. Ёсць у нас

песні, запісаныя ад аўтэнтчных выканаўцаў у вёсках Беластоцчыны, імкнучыся выконваць у манеры, максімальна набліжанай да арыгінала. У рэпертуары гэтага ансамбля ёсць абрадавыя, вясновыя, жніўныя і нават вадохрышчанскія песні.

— Думаецца, што фальклорныя калектывы, якія маюць у рэпертуары беларускія народныя песні, багата і на самім Падляшшы. Чаму вы актыўна запрашаеце на свае мерапрыемствы гурты з Беларусі?

— Наш фестываль — Падляшска-Палескі: ён скіраваны на паказ нашай супольнай і адметнай культуры, якая не можа падзяляцца дзяржаўнымі межамі. Таму хочацца кожны раз запрашаць як мага больш спевачкоў. Часам бывае, што выканаўцаў збіраецца больш, чым гледачоў. Але для мяне не існуе падзелу на гледача і выканаўца — усе з'яўляюцца ўдзельнікамі. Да таго ж, геаграфія фестывалю не абмяжоўваецца калектывамі з Заходняга Палесся, хоць яны і пераважаюць, мы таксама запрашаем выканаўцаў і з Мінска. Да прыкладу, у першым фестывалі ўдзельнічаў гурт "Кудзмень" пад кіраўніцтвам Ірыны Мазюк, які мае ў рэпертуары палескія песні.

Напачатку запрашалі гурты, лічыце, "навобмацак". Цяпер жа перш чым уключыць калектывы ў праграму, імкнёмся яго пабачыць у Беларусі. Такім чынам ужо не першы год адбываецца вельмі важнае супрацоўніцтва з грамадскасцю Палесся, найперш — Брэсцкай вобласці, ці не з кожным раёнам якой ужо даўно наладжаныя цесныя і добрыя стасункі ў справе папулярнага народнай творчасці, падпісаных адпаведных пагадненняў. У прыватнасці, каштоўным для спазнання адметнасцей аўтэнтчнага беларускага фальклору з'яўляецца дыск "Песні і музыка Падляшша і Палесся", створаны "Жэмэрвай" сумесна з трысяцёр Лук'яновіч з вёскі Леснікі Драгічынскага раёна.

Спачатку раённыя аддзелы культуры ў Беларусі нас не ведалі, таму ставіліся скептычна. Вядома ж, наша ўстанова не мела вялікага штату, цагляных будынкаў. Але з часам раённае кіраўніцтва пераканалася ў тым, што мы — надзейныя партнёры, у тым лі-

і спонсары, але іхнія ўкладанні складаюць неістотны працэнт у бюджэце музея ды нашых культурных праектах.

— Не магу не пацікавіцца: колькі цяжка захоўваць беларускасць на Падляшшы?

— Што да Падляшша, то тут якраз паранальна лёгка захоўваць сваю нацыянальную ідэнтычнасць, бо мы жывём на зямлі, на якой жылі тысячы гадоў нашы продкі. Безумоўна, існуе шэраг момантаў, калі пачуваеш сябе цяжка. Інтэнсіўна адбываюцца працэсы "дапасоўвання да большасці". На жаль, толькі некалькі працэнтаў беларусаў Польшчы размаўляюць са сваімі дзецьмі на роднай мове, хаця для маёй сям'і апошняе — абсалютна нармальна і натуральна.

Падтрымка сям'і ў справе захавання нацыянальнай ідэнтычнасці — велізарная. Цяжка сказаць, ці атрымалася б у мяне стварыць музей, арганізаваць фестываль без дапамогі маці, сястры і, вядома ж, жонкі. Нават дзеці таксама, па меры магчымасцей, імкнучыся дапамагаць. А гэта дарагога каштуе.

Акрамя таго, прастаўнае таксама дае той падмурак, на якім мы захоўваем сваю тоеснасць. І гэта прытым, што існуюць тэндэнцыі, спробы ўвядзення польскай мовы ў Праваслаўную Царкву.

— Напрыканцы распавядзіце, калі ласка, пра апошнія дасягненні музея.

— Акрамя правядзення разнастайных мерапрыемстваў, агульнымі намаганнямі беларусаў Падляшша рэгулярна выходзяць кнігі на беларускай мове, крэзнаўча-культурны часопіс "Бельскі гостінец", у якім матэрыялы змяшчаюцца не толькі па-беларуску ці па-польску, але і на мясцовай гаворцы. Нядаўна ў мясцовай беларускай гімназіі адбылася прэзентацыя кнігі баранавіцкай даследчыцы Людмілы Антыховіч-Вальнец "Антыховічы з Бельска-Падляшскага", выйшаў дыск "Чы я ў лузі не казіна? Песні беларускай вёскі Гусакі". Цяпер Музей малой Бацькаўшчыны ў Студзіводах мае намер стварыць багата ілюстраваную кніжную серыю для дзяцей, якая таксама будзе прысвечана гісторыі і культуры краю...

Кастусь АНТАНОВІЧ

"Круглы стол" пра вострыя вуглы

6 — 7 мая ў Мастоцкай галерэі Міхаіла Савіцкага праходзіў "круглы стол" "Мастоцкая спадчына савецкай эпохі і сучасны музей".

Арганізатары мерапрыемства — упраўленне культуры Мінгарвыканкама, Музей гісторыі горада Мінска, Мастоцкая галерэя Міхаіла Савіцкага і Гарадская мастацкая галерэя творцаў Леаніда Шчамялёва. Беларусь на пасяджэннях "круглага стала" прадстаўлялі супрацоўнікі Музея гісторыі горада Мінска, Мемарыяльнага музея-майстэрні З.Азгура, Музея сучаснага выяўленчага мастацтва і Беларускага камітэта "ICOM". Пра замежны досвед апаўдальні гасці з расійскіх Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі, Дзяржаўнага музея гісторыі Санкт-Пецярбурга, украінскіх Нацыянальнай акадэміі мастацтваў і Нацыянальнай акадэміі выяўленчага мастацтва і архітэктуры, Літоўскага музея тэатра, музыкі і кіно.

Для краін постсавецкай прасторы тэма "круглага стала" — надзвычай актуальная, а ў гэтых праявах — нават балючая. Так бы мовіць, з вострымі вугламі. Пры гэтым музей як прэзентацыйная прастора гэтыя працэсы адлюстроўвае.

Падрабязна пра "круглы стол" — у бліжэйшых нумарах "К".

Пра Герояў

Напярэдадні Дня Пераломі ў Гомельскім абласным музеі ваеннай славы адкрылася выстаўка, прысвечаная Героям Савецкага Саюза, Героям Сацыялістычнай Працы і поўным кавалерам ордэна Славы, чый лёс быў звязаны з Гомельшчынай і непасрэдна з горадам на Сожы.

Наведвальнікі змогуць убачыць асабістыя рэчы авіяканструктара Паўла Сухого, які пражываў на пачатку XX ст. у Гомелі і скончыў тут мужчынскую гімназію. Выстаўлена для агляду форма Маршала Савецкага Саюза і Маршала Польшчы Канстанціна Ракасоўскага, пад камандаваннем якога войскамі Беларускага фронту была вызвалена наша вобласць у гады Вялікай Айчыннай вайны. Музей дэманструе фатаграфіі і асабістыя рэчы дзяржаўнага дзеяча БССР Кірылы Мазурава, а таксама аднаго з арганізатараў партызанскага руху на Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай Емяльяна Барыкіна ды многіх іншых знакавых для гісторыі рэгіёна і краіны асоб.

Многія прадметы ўпершыню экспануюцца ў музеі. Гэта, да прыкладу, ваенная форма і ўзнагароды Мікаіла Лебедзева, чыё жыццё было звязана з Гомелем, дзе ён стаў першым дырэктарам адной са школ, форма яшчэ аднаго знакамітага гамельчана — лётчыка-штурмавіка Рыгора Дзенісенкі.

Па традыцыі, прадметны шэраг дапаўняюць узоры стралковай савецкай і нямецкай зброі, прадметы салдацкага побыту.

Уладзімір ДЗМІТРЫЕЎ, малодшы навуковы супрацоўнік Гомельскага абласнога музея ваеннай славы

Беларускі тэатр "Лялька" роўна на дзень завітаў з роднага Віцебска ў Мінск. Ды не з пустымі рукамі, а са сваёй нядаўняй прэм'ерай — "Нататкамі вар'ята" М.Гогаля, пастаўленымі ўвосенні мастацкім кіраўніком тэатра Віктарам Клімчуком. Паказ адбыўся ў рамках Творчай лабараторыі тэатраў лялек Беларусі і прадоўжыў гоголеўскую тэму, распачаўшы месяц таму гродзенскім "Віем..." (гл. "К" № 12 за 2013 г.).

Яшчэ да пачатку прагляду, убачышы на праграмцы жанравае азначэнне "вар'яцкая фантазмагорыя", раптам падумала: а ці не зашмат "вар'яцкага" — не толькі ў назве, але і ў жанры? Узгадала оперу Вячаслава Кузняцова паводле той жа гоголеўскай аповесці, напісаную ў 1980-я і пастаўленую ў нашым Вялікім тэатры гадоў сем таму — пад назвай "Загіскі звар'яцелага". Абраўшы гэты вар'янт перакладу, кампазітар настойваў на яго захаванні, каб падкрэсліць не столькі стан свайго героя, колькі — сам працэс паступовага страчвання

і мультымедыя — Аляксандра Сідарава. Гледачу застаецца толькі спадзявацца, каб забытага, закінутага ўсімі пакутніка хутэй адшукалі і адправілі ў шпіталь, што, нарэшце, і адбываецца. Але там з яго здзекуюцца, і смерць няшчаснага чалавека, у якога няма будучыні, успрымаецца амаль шчаслівым зыходам.

Фінал увогуле апраўдвае многія рэчы. Але дачакацца яго цяжкавата. Бо "дыягназ" (прынамсі, і ў прамым сэнсе слова таксама) пастаўлены, ледзь толькі адкрываецца заслона. А далей застаецца пакутаваць, што не можаш дапамагчы, бо рука так і цягнецца выклікаць "хуткую дапамогу".

У астатнім жа — спектакль зроблены надзвычай вынаходліва і прафесійна. Часам нават узнікае ўражанне, быццам прысутнічаеш на іспыце, дзе табе намагаюцца паказаць усё, чаму навучыліся. Перад намі мільгаюць лялькі розных канструкцый, маскі з намёкам на камедыю дэль арте (лялькі і касцюмы — Ганны Сідаравай), мультыплікацыя, бягучы радок з датамі падзей. Сафі (Вольга Лазебная), падобная на ляльку, то ходзіць на пальчыках, у балетных пуантах, то выяжджае на роліках. І гэтая рознакаляровасць сродкаў пры адной-адзінай закладзенай у спектакль думцы, што літаральна свідруе мозг, нагадвае нейкае "змрочнае канфэці", стамляючы ўжо самой сваёй калейдаскапічнасцю.

Фанасфера спектакля спалучае музыку Алега Залётнева, якая чуйна ідзе за дзеяннем, са шматлікімі натуральнымі шоргатамі-

Хто на сцэне генерал?

"Парад дырыжораў" на брэсцкай сцэне

"Парад дырыжораў" адбыўся ў Брэсце ўпершыню. Дый яго прымаў сам начальнік упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Сяргей Панасюк, які ўважліва сачыў за музычнымі перыпетыямі на сцэне Акадэмічнага тэатра драмы.

Творчы праект "Парад дырыжораў", зладжаны мастацкім кіраўніком сімфанічнага аркестра Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы Аляксандрам Сасноўскім і падтрыманы кіраўніцтвам тэатра ды Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, удала з'яднаў адразу некалькі мэт. Для чатырох выпускнікоў, якія спецыялізуецца па дырыжыраванні, была магчымаць вытрымаць не зусім звыклы, максімальна набліжаны да рэальнай канцэртнай практыкі дзяржаўны іспыт. Для членаў Дзяржаўнай камісіі на чале з народным артыстам Беларусі, прафесарам Міхаілам Казінцом, якія той іспыт прымалі, — пачуць незнаёмы для некаторых з іх творчы калектыў і падумаць над магчымым з ім супрацоўніцтвам. Для брэсцкага аркестра — папрацаваць над складанай праграмай адразу з некалькімі маладымі дырыжораў. Для Аляксандра Сасноўскага, які стаіць на чале аркестра і выкладае ў БДАМ, — дадаткова правесці вынікі сваёй разнаветкальнай працы. Для брэсцкай публікі — пазнаёміцца з новымі імёнамі, паслухаць лепшыя творы сусветнай класікі XVIII — XX стагоддзяў. Для Брэсцкага драмтэатра — правесці рэкламную акцыю з запрашэннем не толькі мясцовай прэсы, але і сталічных крытыкаў. Была ў зале і мастацкі кіраўнік Міжнароднага фестывалю "Студзеньскія музычныя вечары" Лілія Батырава: можа, прыгледзела якога дырыжора для далейшых гастролёў у Брэст?

Дадамо, што падобны "дырыжорскі парад" быў не першы: у 2000 годзе ўсё той жа Аляксандр Сасноўскі ладзіў яго ў Мінску, але таксама з удзелам брэсцкага аркестра, які дзеля гэтага выяжджаў у сталіцу. Сёлета вырашылі — наадварот, прывезці дырыжораў. Ды яны і самі ездзілі: хтосьці — адно на рэпетыцыі, а Мурад Асуіл ды Аляксей Шаблыка паспелі ў Брэсце выступіць, прычым з іншымі праграмамі. Таму не дзіва, што і на "парадзе" яны, хвалюючыся не менш за іншых, выглядалі "генераламі".

Мураду, піяністу паводле першай прафесіі, асабліва ўдалося дырыжыраванне дзвюма апошнімі часткамі Фартэліянага канцэрта Моцарта, дзе ён напоўніцу прадэманстраваў сваю музычнасць, уменне тонка адчуваць фразіроўку і надаваць ёй асаблівую выразнасць, чуйна падтрымліваць усе памкненні саліста (ім, дарэчы, быў знакаміты лаўрэат міжнародных конкурсаў Андрэй Сікорскі, які напярэдадні правёў свае сольныя канцэрты ў сталічнай філармоніі і ў Баранавічах). Ужо з першых нот стала зразумела, што невыпадкава Асуіл да

свайго лаўрэатства на міжнародных фартэліянных конкурсах далучыў абсалютную перамогу на дырыжорскім, праўда, пакуль куды больш лакальным — у межах самой Акадэміі музыкі.

Аляксей Шаблыка больш разнаволена пачуваў сябе ў сучаснай жанрава акрэсленай стылістыцы — Сюіце Д.Шастаковіча "Паненка і хуліган". На пачатку 1980-х гэты балет ішоў у сталічным Музычным тэатры, які ў той час называўся Тэатрам музыкамедыі, дырыжыраваў — Аляксандр Сасноўскі. Цяпер жа ён беражліва перадаў свой вопыт адразу двум вучням. Тое, што ў кожнага з іх — свая індывідуальнасць, стала асабліва заўважна, калі на апошніх частках Сюіты эстафету падхапіў Арцём Паліцук — дырыжор больш разліковы, які аддае перавагу метрычна-графічнай дакладнасці, а не яркім тэмбрава-фарбавым плямам, як Шаблыка.

Раман Сергіенка трапіў у клас Сасноўскага толькі на чацвёртым курсе, і Аляксандр Пятровіч вельмі перажываў, што, можа, не паспеў "укласці" ў яго ўсё, што хацелася б. Але той з кожным творам пачуваў сябе ўсё больш упэўнена, канчаткова пераканаўшы камісію ды публіку ўверцюрай да мюзікла "Вестсайдская гісторыя" Л.Бернстайна. І хая медныя, падобна на тое, свінгаваць пакуль не навучыліся, гэтая аркестравая група, безумоўна, магла б лідзіраваць у "камандным заліку", калі б такі праводзіўся. А шастаковічаўскія сола трубача Андрэя Дразда ўвогуле былі на найвышэйшым сусветным узроўні! Такая віртуознасць і якасць гуку вартыя лепшых еўрапейскіх сцэн! І Брэст можа толькі ганарыцца, што гэты музыкант, бліскача скончыўшы Акадэмію музыкі па класе прафесара Мікалая Волкава, прыехаў сюды па размеркаванні разам з жонкай-музыказнаўцай — і застаўся. А габаіст Сяргей Тумаркін, чые сола таксама былі на недасяжнай для многіх вышыні, жыве ды працуе ў Мінску. Але гэтак жа, як і Аляксандр Сасноўскі, штотыдзень ездзіць у Брэст на рэпетыцыі. На такіх адданных музыкантах (а іх насамрэч у разы больш — літаральна кожны) і трымаецца аркестр, які ўжо можа лічыцца своеасаблівай візітоўкай горада над Бугам...

Матэрыялы паласы падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымку: Аляксандр Сасноўскі са сваімі выпускнікамі.

Іспыт на "творчае вар'яцтва":

У працэсе балансавання

розуму. Менавіта гэтай працэсуальнасці і няма ў віцебскай пастаноўцы. Хаця яна ёсць у арыгінале — у М.Гогаля. І з-за гэтага спектакль шмат чаго страчвае. Найперш — гледачоў (і, у тым ліку, запрошаных крытыкаў). Тэма вырашаецца на ўзроўні фізіялогіі, а не тонкіх псіхалагічных балансаванняў-пераходаў ад думак і фантазій да бльганіны-бессвядомасці.

З самага пачатку перад намі — безнадзейна хворы чалавек, якога таленавіта іграе Яўген Гусёў. І ўсё "нататкі" Аксэncia Папрышчына успрымаюцца не рэальным дзённікам, а ўсяго толькі хваравітымі летуценнасцямі. Да іспанскага караля ён "дараецца" апаста, спачатку ж успрымае сябе (успрымае, а не з'яўляецца насамрэч!) маленькім клеркам. І ў тых абставінах, дзе ён знаходзіцца, гэта — таксама "павышэнне па службе"! Колькі б пастаноўшчыкі ні тлумачылі, што "гэтая гісторыя можа здарыцца ў любы час, у любой краіне і з любым чалавекам", яна глядзіцца як гісторыя пра хворага бамжа, апраунутага ў ядвігата-зляленае дзіравае трыко, які жыве дзесьці ў падвале сярод труб і металічных канструкцый (сцэнаграфія

шумами. Значэнне сэнсавых лейтматываў набываюць скрып дзвярэй, пранізлівы покліч сірэны. Яркімі жанравымі ўсплёскамі становяцца стылізаваная іспанская тэма, парадыйнае выкарыстанне цытаты з "Кармэн" Ж.Бізе. А культурна-ацэнавая ўкраінская калыханка, што гучыць у момант пахавання. Але нават прасвятленне душы героя, звязанае з яго зваротам да маці, успрымаецца ўсяго толькі перадсмяротнай агоніяй.

Дык пра што быў спектакль? Што хварэць на галаву — дрэнна? Ці што думкі пра немагчымаць кар'ернага росту прыводзяць у душэўны тупік? Пытанні так і застаюцца без адказу. І крэатыўная дэманстрацыя "гісторыі хваробы" становіцца ледзь не здэкам...

На здымках: сцэны са спектакля "Нататкі вар'ята". Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

У кнігу Навума Кісліка "Памяці патэфона", якая была выдадзена 18 гадоў таму, увайшлі вершы паэта апошніх гадоў, і вершы, якія публікаваліся, але былі моцна зменены ў свой час цэнзурай. Яны адноўлены ў першапачковым выглядзе. У кнізе прадстаўлены і тыя творы, што зусім не маглі быць надрукаваны ў ранейшыя часы.

У томе — тры часткі: "Памяці патэфона", "За пералам", "Раскоп мінулых гадоў". Вершы друкаваліся да 70-годдзя паэта і таму былі выпушчаны ў свет "выданнем палепшанай паліграфіі". Мне даручылі стварыць мастацкае афармленне кнігі. Напярэдадні Дня Перамогі выстаўка тых кніжных ілюстрацый дэманструецца ў Ляхавіцкім гарадскім доме культуры.

Пасля лячэння стаў студэнтам Арэнбургскага педагагічнага інстытута. Пасля вайны сям'я Кіслікаў пераехала ў Мінск, дзе Навум градоўжыў навучанне на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Скончыўшы яго, ён быў накіраваны на працу ў вясковую школу. Адпрацаваўшы неабходны тэрмін, Кіслік вяртаецца ў Мінск, дзе беспаспяхова спрабуе ўладкавацца на працу журналістам. Сябры дапамаглі знайсці часовую працу перакладчыка. Такім чынам да яго трапіў верш Аркадзя Куляшова. Прачытаўшы пераклад Куляшоў запрасіў Кісліка, каб бліжэй пазнаёміцца. Пад час размовы высветлілася, што той нідзе не можа ўладкавацца на працу. З дапамогай вядомага паэта справа была лёгка вырашана. Так распачаўся творчы шлях Навума Кіслі-

С. Чарановіч. "Анёл вайны".

Палымяны водбліск

"Тое, што я ведаю з кніг ды кінафільмаў"

С. Чарановіч. "Горад вайны".

Навум Кіслік нарадзіўся ў Маскве ў 1925-м. Сям'я пераехала ў Віцебск, дзе працаваў бацька Навума. Тут ён паступіў у агульнаадукацыйную школу, пачаў займацца жывапісам. Нават меў намер паступіць у мастацкае вучылішча, ды пачалася Вялікая Айчынная вайна, і юнак, не скончыўшы дзесяцігодку, пайшоў добраахвотнікам на фронт. У ба-ях пад Курскам быў цяжка паранены.

ка як паэта і перакладчыка. З кніг, перакладзеных ім, можна склаці цэлую бібліятэку. Гэта творы Рыгора Барадуліна, Пятруся Броўкі, Янкі Брыля, Якуба Коласа, Уладзіміра Караткевіча, Аркадзя Куляшова, Янкі Купалы, Івана Мележа, Пімена Панчанкі, Максіма Танка і многіх іншых. Творчасць Кісліка як паэта высока цанілі Арсеній Таркоўскі, Канстанцін Ваншэнкін ды многія іншыя.

Стварэнне ілюстрацый да паэтычных твораў — заўжды нялёгкае задача, асабліва калі імкнешся перадаць у сваіх малюнках той своеасаблівы, непаўторны настрой, што ўласцівы аўтарскаму тэксту. Вершы Навума Кісліка насычаны ўражаннямі чалавека, які пражыў сваё жыццё ў вельмі складаны час. Гэта і ліхалецце вайны, і цяжкі пасляваенны перыяд — гады, калі было немагчыма

проста ды адкрыта казаць пра тое, што пабачыў на ўласныя вочы на фронце. Перада мною, значна маладзейшым за аўтара чалавекам, адкрываўся свет пачуццяў, творчых пошукаў, тонкіх паэтычных вобразаў паэта, які перажыў тое, што я ведаю толькі з кніг ці кінафільмаў. Але таму і кране нас шчыра, сапраўднай паэзіяй, што звяртаецца яна да агульначалавечых каштоўнасцей,

ствараючы ўражанне таго, што і ты, разам з аўтарам, быццам наяве, перажываеш тыя здарэнні, пра якія ідзе гаворка...

Вайна. Яе палымяны водбліск, быццам агульны каларыт у карціне мастака, афарбаваў паэтычныя творы, якія сабраны ў кнізе Навума Кісліка. Працуючы над ёй, я выкарыстаў прыем, што дазволіў даць адначасова два планы:

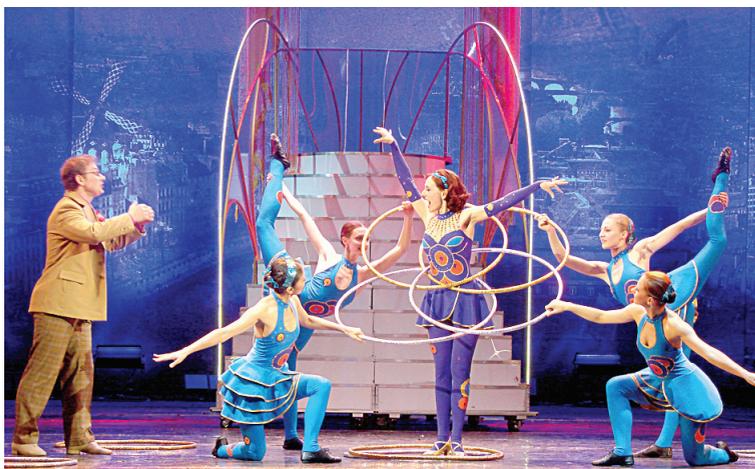
С. Чарановіч. 3 ілюстрацыі да кнігі "Памяці патэфона".

6 мая трэцім прэм'ерным паказам "Містара Ікса" адкрыўся творчы праект "Наталія Гайда запрашае", які ладзіцца Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычнай тэатрам другі год запар. Новая пастаноўка знакамітай аперэты І.Кальмана, вядомай пад назвай "Прынцэса цырка", стала, можна сказаць, "прэм'ерай у квадраце". Але насамрэч "матэматыка" новага спектакля аказалася бліжэй да "хіміі", бо пасля прагляду так і хацелася ўсклікнуць: ну і "нахімічылі"!

Скажам адразу: пецярбургскі саліст Аляксандр Данілаў, запрошаны стаць Містарам Іксам у фестывальным спектаклі, тут ні пры чым. Бо нават ягонае выкананне не здолела б узрушыць (ён прыехаў, але захварэў і не спяваў) надта павольны тэмпарытм спектакля, гібельны для самога жанру аперэты. Але ў тым і справа, што маладая, але вядомая сваімі прыдумкамі рэжысёр Ганна Маторная, сама таго не ўцяміўшы, наблізіла пастаноўку да жанру... сучаснай еўрапейскай папулярнай оперы, што ўзнікла як супрацьлегласць мюзіклу з яго джазава-амерыканскім паходжаннем. Само па сабе гэтае жанравае пераўтварэнне ні ў чым не пярэчыць ні прыродзе аперэты, бо апошняя нарадзілася таксама як імкненне оперы да дэмакратызацыі, ні зместу "Містара Ікса", бо дзеянне адбываецца ў Парыжы, літаральна на фоне відэапраекцыі Эйфелевай вежы. Але ёсць адно прынцыповае адрозненне, якое рэзка змяняе вынік.

Найноўшыя еўрапейскія творы таго часу кштату могуць быць практычна пазбаўлены стылёвых, жанравых, нават тэмпавых музычных кантрастаў. Да прыкладу, "Маленькі прынц" Р.Качыянтэ, дзесяцігоддзе таму пастаўлены ў Францыі і растыражаваны на відэа, цалкам вырашаны ў стылі італьянскага шансона. Усе нумары — замілавана-спакойныя, даверліва-распавядальныя. Розніца паміж імі пралагае ледзь не адно ў інтанацыйнай сфэры. Дзеянне разгортваецца надзвычай павольна, быццам наўмысна замаруджана, каб у гледача быў час асэнсаваць кожную філасофскую фразу Экзюперы. Але зроблена ўсё настолькі стыльна і прыгожа, што ты, нібы зачараваны, палтыбляешся ў гэтую медытацыю, адчуваючы спрыяльнае ўздзеянне "прыгажосць-тэрапіі". Кантраст жа пралагае на ўзроўні папраўдзе фантастычнага відовішча, якому літаральна патрабуецца амаль фонавае (але, зноў-такі, абсалютна дасканалае) музычнае рашэнне, бо інашае магло б толькі перашкодзіць агульнай гармоніі.

Непаскораны

Нам такіх візуальных эфектаў не дасягнуць — ужо хаця б з матэрыяльна-тэхнічных прычын. Тым не менш, гэты бок у "Містара Іксы" застаецца адным з найбольш удалых (мастак — Любоў Сідзельнікава). "Лейтматывам" дакладна прадуманай і вельмі функцыянальнай сцэнаграфіі стала вытрыманая ідэя круга — і як цыркавога манежа, і як "кола жыцця", і як нейкай касмічнай арбіты. А ўжо паўкругаў ды разнастайных пакручастых ліній — не

злічыць. Кантраст — найперш у колеравых спалучэннях, а тыя — быццам "родам з дзяцінства", якое асацыіруецца з захапленнем цыркам.

Гэткай жа пранікнёнай, утульна-мяккай, "закругленай" жаночасці з гулівымі іскрынкамі не хапае музычнай інтэрпрэтацыі. Сама па сабе музыка І.Кальмана — папраўдзе чароўная, у поўным сэнсе слова "хітовая". Аркестр пад кіраўніцтвам Марыны Траццяковай грае яе вельмі і вельмі добра. Але гэту разме-

рана-прамерную "правільнасць" так і хочацца парушыць жывым дыханнем, пачуць даўно знаёмыя мелодыі нібыта ўпершыню, выкананыя з жаночай пшчотай і здзіўным здзіўленнем. Дый падставы для гэтага ёсць, бо тэатр звярнуўся да нязвычайнай аркестроўкі, багатай на эстрадна-джазавыя "дадаткі": маўляў, у нас цырк як-нік. Да таго ж, акустычнае гучанне раз-пораз чаргуецца з запісам, сімвалізуючы сцэну і закулісся.

Не раўнацэнныя і салісты, хаця кожны акцэнт у сваім героі нейкую "разыначку". Асабліваць новай пастаноўкі — у задзейнічанні не толькі маладых артыстаў, але і наогул пачаткоўцаў. Рэзка памаладзёў Барон, адкрыўшы новае акцёрскае амплуа Яўгена Ермакова і ўзбагаціўшы новымі фарбамі шэраг прагматычных, знешне абаяльных цынікаў Дзяніса Нямцова. Яшчэ большае адкрыццё — камічная закаханая пара. Студэнтка Акадэміі музыкі Галіна Дубіцкая (Мары) — гэта шыкоўнае лірыка-каларатурнае сапра, памножанае на "прамяністы" характар, плюс прыроджаная натуральнасць акцёрскага майстэр-

рэчаіснасць і паэтычную вобразнасць. Вокладку кнігі, шумуцтыгулы, застаўкі і канцоўкі ў тэксце я выканаў у рэалістычнай манеры. Гэта вобразы, звязаныя з побытавымі ўражаннямі: інвалід на самаробнай калясцы, пласцінка для патэфона, бежанец, фрагмент групавога фотаздымка, хлопчык, які зрабіў сабе цацку з веласіпеднага кола, сляпы музыка, знакамiтныя касцяныя слонікі, што адзін за адным крочаць па брукаванай дарозе, і г. д.

На ілюстрацыях жа, якія былі размешчаны на разваротах кнігі, я пастрабаваў стварыць нейкі іншы шэраг — той, што датычыўся б тых тонкіх паэтычных вобразаў, якія паўсталі ў

"Беларусь. 4 гады вайны" — гэтую поўнаметражную дакументальную стужку рэжысёра-пташukoўца Яўгена Сяцко яшчэ на пачатку года рэкамендаваў да прагляду генеральны дырэктар Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" Алег Сільвановіч. "У гэтай карціне студыі "Летапіс" няма ні слова ад аўтара, — абмаляваў ён кінатвор. — Па сутнасці, яго знялі ваенныя аператары". 9 мая ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылася прэм'ера новай карціны, зробленай, уласна, з кадраў ваеннай хронікі.

лена на тры часткі, я ў фільме, лічы, — хутэй, аўтар ідэі, чым паўнаватарнасны сцэнарыст, — прызнаецца Уладзімір Мароз, — бо адбор матэрыялу, мантаж, агучванне — усё зрабіў Яўген".

Так, першае ўражанне ад стужкі, гэта тое, што хроніка ў ёй "гучыць". Адпаведныя шумы, арыгінальная музыка Уладзіміра Каральчука — істотная дапамога рэжысёру ў стварэнні эмацыйнага пасьлу. І гэта вельмі важна, бо сам відэашэраг — старыя чорна-белыя кадры хронікі — падрабязны "дакументальны" расповед, без дадатковых сцэн рэканструкцыі ды іншых кінаатраакцыянаў. І рэжысёру кіно неабходна пэўная зачэпка, каб трымаць увагу глядача на працягу амаль паўтарагадзіннай карціны.

Сама "тканіна" фільма — хронікі, зробленыя як савецкімі фронтавымі кінааператарамі, так і нямецкімі акупантамі.

эмацыйна крануў бы глядача, — удакладняе вядучы рэдактар студыі "Летапіс", — таму па патрэбных хронікі ездзілі ў Маскву, у Краснагорск. Нашай задачай было — паказаць вайну як своеасаблівы стан жыцця, — таму мы імкнуліся знайсці самы розны матэрыял...

Аўтары стужкі, па сутнасці, імкнуліся стварыць своеасаблівы партрэт Беларусі ў гады ваеннага ліхалецця. Кадры вучэнняў савецкіх памежнікаў напярэдадні ўварвання захопнікаў, паўсядзённасць партызанскага жыцця, рэйкавыя войны, вызваленне Беларусі і побач — здымкі парадаў на чале з гаўляйтэрам Кубэ пад час акупацыі ў Мінску...

Гэты наратыў, створаны з дапамогай кампіляцыі матэрыялаў савецкіх і нямецкіх кінааператараў, робіць дзіўнае ўражанне: з аднаго боку, мы бачым кадры, што захавалі "рэальнасць" тых страшных дзён, з іншага — можам

ючыя асобы, здольны распавесці дастаткова: выгляд Мінска пад час акупацыі, самаўпэўненасць і нахабны позірк захопнікаў, якія ўсталёўваюць новыя парадкі (не кажучы пра сцэны пакаранняў), і ў процівагу — панарама партызанскіх вогнішчаў у лесе, жанчына ў сукенцы, з кабурой на поясе, што доіць карову ў партызанскім лагэры, твары маленькіх дзяцей пад час іх эвакуацыі на самалёце з акружэння, абліччы беларусаў пад час вызвалення, вопратка, позіркi нашых людзей... Усё гэта інфармацыя і відовішча, якое кранае душу і розум.

Тым не менш, аўтары стужкі, нягледзячы на шэраг жорсткіх сцэн, стварылі кіно, што нясе гуманістычны пасьл. У цэнтры яго — барацьба народа, яго Подзвіг, жаданне жыць. "Нацыя ўрэшце выжыла і адрадылася", — падкрэслівае Уладзімір Мароз скіраванасць сваёй карціны. Несумненна, гэты ж

С.Чарановіч. "Хлопчык".

паэзіі аўтара. Гэта "Лес вайны", "Апошні анёл", "Горад вайны", "Неба вайны". Ілюстрацыі першага вобразнага рада былі каляровыя, ілюстрацыі другога — чорна-белыя. На мой погляд, гэта дазволіла палепшыць устрыняцце чытачом той складанай вобразнасці, якой насычаны паэтычны тэкст. Так, напрыклад, у развароце "Апошні Анёл" я намалюваў анёла, што стаіць на апошняй прыступцы лесвіцы, якая вядзе ў неба. Яшчэ хвіліна — і ён назаўжды пакіне зямлю, пасля чаго неба звернецца, быццам скрутак. Гэта канец жыцця, канец свету. Гэта і ёсць першы дзень вайны...

У ілюстрацыях хацелася адысці ад традыцыйных форм, дзе малююцца дастаткова рэалістычныя рэчы — добра вядомыя і, на мой погляд, такія, што страцілі сваю першапачатковую сілу ўздзеяння на глядача. Таму і "Неба вайны" — гэта не самалёты ды промні пражэктараў, а цяжкія камяні, якія сыплюцца на гарады, на людзей...

Сяргей ЧАРАНОВІЧ,
сэбра Беларускага саюза мастакоў,
сэбра Беларускага саюза дызайнераў
Ляхавічы

Хроніка — "гучыць" ...

Суб'ектывацыя дакумента вайны

Як распавёў аўтар сцэнарыя фільма Уладзімір Мароз, ідэя стварыць кіно, заснаванае на матэрыяле хронік, нарадзілася ў яго пасля прагляду стужкі Сяргея Лазніцы "Блакада". "Мне стала цікава падобным чынам паглядзець на тыя кінаматэрыялы, якія здымаліся на тэрыторыі акупаванай Беларусі, — кажа кінематаграфіст, — што мы сёння можам праз іх убачыць, і я стаў шукаць аднадумцаў". У выніку яго падтрымаў Яўген Сяцко, з якім Уладзімір Мароз супрацоўнічае ўжо цягам некалькіх гадоў. Назаву хіба апошнія работы рэжысёра — "Свет Караткевіча" (2010 г.), "Тадэвуш Касцюшка. Аблічча героя" (2011 г.), яго дыпломную работу па аповесці Васіля Быкава "Пайсці і не вярнуцца" (2004 г.), — каб указаць на тое, што выпускнік майстэрні Міхаіла Пташукі ў падобнай тэме — асэнсаванні гісторыі — даўно не пачатковец.

Урэшце, менавіта "на долю" Яўгена выпаў асноўны фронт работ на стварэнні дакументальнага трыпціха. "Нягледзячы на тое, што "Беларусь. 4 гады вайны" падзе-

— У нашым архіве кінафотафонадакументаў, што ў Дзяржынску, матэрыялу хопіць не на адзін падобны кінатвор, — адказвае Уладзімір Мароз на пытанне наконт адпаведнай кінабазы, — аднак мы ставілі задачай стварыць фільм, які

заўважыць і пэўны светапогляд аператараў, якія здымалі хроніку. Вядома, некаторыя кадры не пазбеглі пэўнай пастаноўчасці — напрыклад, сцэна адпачынку салдат. Аднак фон падзей, дзе, нібыта, выступаюць галоўныя дзе-

аптымістычны пасьл імкнуліся данесці да глядачоў і савецкія фронтавыя кінааператары, якія выконвалі свой прафесійны абавязак побач з салдатамі Чырвонай Арміі. Некаторыя з іх загінулі ў ваенных дзеяннях, як Марыя Сухава, чые хрэстаматычныя здымкі выратавання дзяцей з партызанскага тылу публіка магла бачыць у разнастайных кінатворах. Менавіта гэтым — зваротам да спадчыны айчынных кінематаграфістаў (Юсіфа Вейняровіча, Атыліі Рэйзман, Мікалая Быкава, Сямёна Школьнікава, Уладзіміра Цяслюка, Барыса Дзяменцьева, Міхаіла Пасельскага, Ільі Гутмана, Івана Белякова ды іншых) — фільм Яўгена Сяцко асабліва каштоўны.

Ды тым не менш, адмовіць у аўтарстве рэжысёру карціны "Беларусь. 4 гады вайны" мы не можам, бо дакумент, нават самы падрабязны, заўсёды хтосьці піша...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
На здымку: хранікальны кадр, выкарыстаны ў стужцы "Беларусь. 4 гады вайны".

рэжым

"Mister X" ці "Містар X"? Парсючок або сві... свісцёлка

ства, памножаная на гімнастычныя здольнасці (салты яна круціць — са спраўнасцю цыркачкі). Анзор Алімірзоеў (Тоні) стварае пазнавальны тып няўклюднага студэнта ў акулерах. Свае адценні ў тых жа героях шукаюць Ірына Кучынская і Аляксандр Гелах. З'явілася новая гераіня — сакратарка Пуасон, закаханая ў Барона. Музыканы матэрыял для яе часткова "пазычаны" з выхадной арый Тэадоры, далучана і арыя з "Баядэры" — як дадатковы "ўстаўны" нумар. Але ўчынкi ейныя — нелагічныя, і кожная з выканальніц (Лёся Лют, Лідзія Кульміцкая) намагаецца знайсці ім хоць якое апраўданне. Аляксей Кузьмін у ролі Пелікана быццам стварае яшчэ і самое аблічча гнутка звілістага "Танцуючага лобстара", як на сучасны манер перайменаваны гатэль "Зялёны папугай". Караліна Ірыны Заянчкоўскай — сапраўдная "маман" і ўладарка, жудасная істэрэчка, якая ўсё бярэ адно крыкам. Наталля Гайда ў

той жа ролі знаходзіць і грацыю, і зачараванне: яе гераіня, не губляючы рамантыкі, быццам гуляе ў "буру і націск" (дакладней, стварае ў навакольных такі свой імідж). Артысты хору не толькі ўтвараюць магутныя спеўныя кульмінацыі, вырашаныя "па-операму" статычна і франтальна, але і паспяхова замяняюць у некаторых сцэнах балет, сярод салістаў якога немагчыма не вылучыць Ірыну Вайтэкунас з яе вертыкальным шпатам (дарэчы, ейная Клаўнэса і Мім Ігара Вяршыніна складаюць яшчэ адну пару закаханых).

Якімі ж павінны быць галоўныя героі на такім выбітным фоне! Але Наталля Дзяменцьева, малюючы Тэадору звыклай лірычнай гераіняй, надае ёй малавата графскай ганарлівасці. Гэтыя дзве рысы гарманічна ўжываюцца ў серабрыста-званочкавай Маргарыце Александроўскай, чый голас чуваць нават у "глухім" бэнуары. Але колькі ні спрабуе яна "расштурхаць" Сяргея Суцко — усё дарэмна: ягоны Містар Ікс застаецца спеўнай статуяй, што ўмее хіба перасоўвацца па сцэне. Больш артыстычнаму Андрэю Марозаву не стае тонкасці псіхалагічных адценняў ужо ў самім тэмбры голасу. Можна, тады не трэба было пераймяноўваць аперэту на манер савецкага фільма 1950-х з такім непадробным кумірам, як Георг Отс?

Вось і атрымліваецца, што, пры ўсіх творчых знаходках новай пастаноўкі, у працэсе "паглыблення" ў стан эйфарыі, які апраўдваў бы больш за тры гады дзеяння, увесь час натрапляеш на нейкія "абвостранасці". Таму замест гэтэўскага "Спыніся, імгненне!" хочацца, наадварот, там-сям уключыць "паскораны рэжым". Яшчэ і таму, што ранейшыя пастаноўкі вельмі таленавітай і крэатыўнай Ганны Маторнай вылучаліся імкліваасцю, павышанай унутранай энергетыкай.

Можна, справа ў тым, што "Містар Ікс" стаўся яе першай "вялікай" шматактовай працай? Па ўласным вопыце ведаю: прызвычайна ўсямаксімальна "спрасоўваць", хвалююцца, што "не дацягнеш" да патрэбнага аб'ёму — і ў выніку жудасна перавышаеш яго.

Аўтарская рэдакцыя лібрэта, здаецца, яшчэ больш "кульгае" на лагіку, чым многія вядомыя яго "пераробкі". Дыялогі — неверагодна расцягнутыя. Гумар, за рэдкім выключэннем, "пачынаецца" толькі ў трэцім дзеі, што ідзе за другой без антракту. А ўнікальнасць выступлення загадкавага Ікса заключаецца толькі ў... ігры на скрыпцы. Не з нейкім смяротным трукам, пра які ўсе баюць, а проста на версе лесвіцы, з якой неаднойчы спускаліся іншыя артысты. Разлічана на глядацкую фантазію? Але на працягу спектакля нам паказваюць некалькі сапраўдных цыркавых фокусаў, дзе не трэба рабіць папраўкі на тэатральную ўмоўнасць...

Спектакль, безумоўна, будзе збіраць аншлагі — ужо з-за адной назвы. Але, перафразавалі аднаго з яго герояў, няхай бы "маленечкі ружовы парсючок" (чытай: "маленькі шэдзур") не рос у вялі-і-кую сві... сві... свісцёлку.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны са спектакля "Містар Ікс".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Электронная культура: інфармацыйны кантэнт

У рукі выпадкова трапіў новы айчыны часопіс для дзяцей — яркі, ілюстраваны, разнажанравы. Але... І выгляд, і змест яго цалкам адпавядаюць аналагічным выданням з майго дзяцінства. А мінула з тых шчаслівых часін ці не сорак гадоў... Прыблізна такая ж сітуацыя — і з рэгіянальнай культурай, калі мы далучаем да яе прыметнік "электронная". І карцінка на маніторы яркая, і магчымасці Інтэрнэту — неабмежаваныя, аднак ці манітор знаходзіцца не ў тым месцы, ці карыстальнік камп'ютара не надта разумее (а мо і не хоча гэта рабіць), які ўсемагутны "джын" знаходзіцца ў ягоных руках. Словам, працуе той рэгіянальны работнік культуры, як і сорак гадоў таму, па старых звычаях, чакае дапамогі ад метадыстаў, больш дасведчаных калег і ніяк пры гэтым не развіваецца. І менавіта з гэтай прычыны асобныя найноўшыя рэпертуарныя зборнікі ці не літара ў літару паўтараюць аналагічныя выданні саракагадовай даўніны... Не хочацца апускацца да ментарскіх інтанацый, але для сучаснага работніка культуры камп'ютар — і метадыст, і калега-дарадца, і крыніца самавыяўлення. Словам, новыя інфармацыйныя тэхналогіі — ключ ад будучыні, якую мы робім ужо сёння. Менавіта пра гэта і ішла гаворка на нядаўнім навукова-практычным семінары "Электронная культура", што адбыўся ў рамках форуму "ТІВО-2013". Рэдакцыйныя аэсанаванні шэрагу семінарскіх выступленняў мы сёння прапануем нашым чытачам.

**Тэхналогіі
электронных
паслуг**

Інтэрнэт-выгоды для абраных?

Якім павінен быць сучасны музей? Інфармацыйна "лаяльным" для патэнцыйнага наведвальніка, у тым ліку замежнага. Шматмоўны музейны сайт — гэта добра, але, па меркаванні намесніка дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Аляксандра Храмога, — недастаткова. У Нацыянальным гісторыка-культурным музеі-запаведніку "Нясвіж", дзе спікер да нядаўняга часу таксама быў намеснікам кіраўніка, здолелі стварыць даведнік наведвальніка, які "кантактуе" на дванаццаці мовах. У любой кропцы свету аматар музейных цікавостак можа пазнаёміцца з нясвіжскімі аб'ектамі (прызначэнне і месцазнаходжанне), прапачыць па карце маршруты пад'езду, даведацца з дапамогай канвертатара валют аб кошце наведання. Заяўку аб будучым візіце (канкрэтным дні і часе) таксама можна паслаць па Сеціве. Зручна? Несумненна! Будзем спадзявацца, што такі даведнік займее і Нацыянальны гістарычны...

Гэта ж датычыцца і QR-кода. Па словах Аляксандра Храмога, установы культуры Беларусі толькі падступаюцца да яго выкарыстання. Між тым, інфармацыйная ёмістасць кода эканоміць час карыстальніка і дазваляе непасрэдна пераходзіць на патрэбныя раздзелы інтэрнэт-старонак. І самае галоўнае — названыя коды могуць ператварыць у аўдыягід ваш мабільны тэлефон... Зрэшты, пра гэта ніжэй. А вось цікавы факт. У Кітаі, як распавёў намеснік дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея, такія коды пачалі змяшчаць на надмагільных помніках — сканаванне кода дазваляе азнаёміцца з біяграфіяй памерлага, а таксама з вялікай колькасцю фатаграфічнага матэрыялу.

Музейны оф-лайн

Шмат вялося гаворак пра тое, што нашы музейныя установы павінны працаваць у інтэрнэт-прасторы, напоўніцу выкарыстоўваючы рэжым рэальнага часу. Але апошні, як вядома, не стаіць на

месцы. Сусветныя музеі цяпер схіляюцца да оф-лайнвай дзейнасці. Што гэта значыць? Будучы наведваль-

нік грунтоўна рыхтуецца да візіту ў канкрэтную абраную ўстанову, папярэдне спампаваўшы ўсю патрэбную для сябе інфармацыю. Ён хоча ведаць, як дабрацца да музея, на якія экспазіцыі ды музейныя прадметы найперш звярнуць увагу, дзе паабедкаць і дзе пераначаваць... Мы ж у Беларусі запрашаем замежніка... у нікуды. Прынамсі, у замежных турыстычных даведніках Мінск, Беларусь увогуле не прэзентуюцца, з пункта гледжання ўсеабдымнага музейна-турыстычнага абслугоўвання. Між тым, да Чэмпіянату свету па хакеі засталася ўсяго нічога. Па словах Аляксандра Храмога, замежнік пакуль не можа загадзя даведацца ў Сеціве пра гасцінічныя кошты, а таксама вызначыцца з выбарам рэстаранаў, тэатраў, музеяў... Стварэнне адпаведнай інфармацыйнай камп'ютарнай сістэмы — справа самая неадкладная. Толькі тады турыст ці спартыўны бальшчык праз мабільны тэлефон можа загадзя скласці ўяўленне пра ўвесь комплекс культурных паслуг.

Мікрасайт для прафесіянала

Сістэма мікрасайтаў, якая на Беларусі пакуль не працуе, дапамагае загадзя спампаваць усю, так бы мовіць, сэрвісную інфармацыю ды карыстацца тэлефонам як навігатарам і музейным аўдыягідам. У Нясвіжы ўжо існуе аўдыягід для вандроўкі па горадзе. Гэтка ж сістэма працуе і ў Сафііскім саборы Полацка. Мінск, па словах Аляксандра Храмога, пакуль не даравальна адстае... Зрэшты, пра гэта мы пісалі пару нумароў таму.

Што ж такое аўдыягід? Гэта не толькі пэўная карцінка, але і сціслае апісанне аб'ектаў. Карыстальнік папярэдне выбірае, ля якой, да прыкладу, карціны ён хоча спыніцца. Ідзе рассылка тэкставай інфармацыі, праз YouTube перадаюцца відэаролікі. Ажыццяўляецца і папярэдняе замовы білетаў на канкрэтныя месяцы і дні. Браніраванне экскурсійнага абслугоўвання праз Сеціва і ў фармаце он-лайн таксама не стала ў нас яшчэ звычайнай завяздэнкай. Ды і сам музейны білет у большасці выпадкаў яшчэ не ўспрымаецца як асобны твор мастацтва ды самастойны адметны сувенір. А адзіны білет са штых-кодам, як вядома, не толькі эканоміць час карыстальніка, але і дазваляе хутка адсочваць колькасць наведвальнікаў, значна спрашчае падлік выруккі ды падказвае шляхі для аптымізацыі дзейнасці экскурсаводаў, бо да-

кладна адлюстроўвае гадзіны-пік і дні наведання ўстановы.

Але, бадай, самае галоўнае тое, што загадзя падрыхтаваны наведвальнік ведае, чаго хоча, і пастаянна трымае экскурсавода ў "тонусе". Інакш кажучы, прафесійнасць экскурсанта ўплывае на спрактыкаванасць экскурсавода.

3D-нюансы

Нашы музейшчыкі іншым разам наракаюць на непадрыхтаванасць наведвальнікаў: тыя, маўляў, не ведаюць, з большага, чаго хочуць. У сувязі з гэтым з залы прагучала пытанне да намесніка дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея: ці не зменшыцца кола экскурсантаў, калі Сеціва загрузіць інфармацыяй пра экспазіцыі, ды яшчэ з 3D-адлюстраваннем музейных прадметаў? На першым часе мо і зменшыцца, адказаў Аляксандр Храмо, але ў канчатковым выніку мы атрымаем "на выхадзе" ўдзячнага ды кваліфікаванага карыстальніка музейных і бібліятэчных паслуг. У тым ліку карыстальніка замежнага, які сёння імкнецца спрычыніцца да гісторыі ўсходніх славян.

хутка звычайны раённы музей "ад аб'е" сабе інфармацыйную дзялянку ў Сеціве? Не сакрэт, што рэгіянальныя установы культуры прэзентуюцца цяпер (даволі сцігла і не цікава!) толькі на райвыканкамаўскім сайце. І гэта прымальна, што ва Украіне і ў Расіі нават сельскія клубы маюць свае тэматычна-рэкламныя інтэрнэт-старонкі — проста, сціплыя. Але нават іх стварэнне патрабуе ўмення і грошай. Не стае ні першага, ні другога. Аднак кожны з сельскіх работнікаў культуры перакананы на сёння, што сітуацыю трэба змяняць карэнным чынам. Калі і як? На гэтае пытанне, па ўсім відаць, адказ павінны даць мясцовыя раённыя ўлады, абласныя метадычныя службы і неаб'якавыя спонсары, якія ніяк не знойдуць паразумення...

Паліна Яніцкая пераканана, што эмацыйна-псіхалагічны стан гледача цалкам залежыць ад інфармацыйнага ўплыву на яго, у тым ліку і тактыльнага. Прыклад: "трогательныя" выстаўкі (калі экспанат можна памацаць рукамі) для людзей, якія слаба бачаць. У гэтым рэчышчы працуюць і інфармацыйныя тэрміналы ўстановы, інтэрактыўныя музейныя праграмы. А сайт Нацыянальнага мастацкага — удасканалены, звязаны з папулярнымі сацыяльнымі сеткамі. І музейны сайт на сёння — галоўная крыніца аператыўнай інфармацыі. Па словах Паліны Яніцкай, работнікі сферы адукацыі неаднаразова прывяваліся, што пра музейныя паслугі яны даведліся ўпершыню менавіта з дапамогай сайта.

Губляецца ў інтэрнэт-моры?

Выратавальны круг — у вашых руках!

Дэфіцыт інфармацыі — дэфіцыт ідэй

І яшчэ адна думка наўздагон. Нашы сайты — мёртвыя без форуму. А менавіта на апошнім можна і неабходна ўзімаць праблемы культуры і з прыцягненнем усіх зацікаўленых шукаць вырашэнне гэтых праблем. Тады пакрысе знікне дэфіцыт інфармацыі, пры якім работнікі культуры з адной вобласці ведаюць, што робіцца ў іншай, толькі па чутках. А дэфіцыт інфармацыі — гэта заўжды дэфіцыт ідэй...

Прыкладна пра гэта распавядала і інжынер-праграміст музея "Замкавы комплекс "Мір" Маргарыта Груца. Выкарыстанне інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій для яе — сістэмны выхад да якасна новых перспектыв зносінаў. У інфармацыйнай сістэме ўстановы — дзевяць манітораў, размешчаных у экспазіцыйных залах. Гэтыя вялізныя панэлі падмацоўваюць наступленні экскурсаводаў адпаведным відэафрагам. Кіруе ж сістэмай адміністратар.

"Сайтавыя" перспектывы

"Гіперактыўнае развіццё інфармацыйных тэхналогій усё шырэй ахоплівае музейную прастору", — гэтак цытата з выступлення загадніка сектара мультымедычных тэхналогій Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Паліны Яніцкай падштурхнула да адпаведных разваг. Цудоўна, што вядучыя установы культуры, у тым ліку знакавыя беларускія музеі Міра і Нясвіжа, робяць цяпер асноўную стаўку на самыя перадавыя прыёмы — так бы мовіць, самапіяр ды выхад на актыўныя міжнародныя стасункі. У нас ёсць цудоўная магчымасць назіраць і адсочваць станаўленне лічбавага абслугоўвання аматараў гісторыі, мастацтва і культуры. Але ці

На беларускай, рускай і англійскай мовах працуюць і музейныя інфакіёскі. Карыстаюцца попельтам і аўдыягіды. Пастаянна ўдасканальваюцца вэб-сайты. І ўдасканаленні гэтыя скіраваны найперш на рост цікавасці карыстальнікаў. А калі чалавек не страціў здольнасці цікавіцца новым, ён мае талент самаўдасканалення. Хочацца верыць, што ў галіне нацыянальнай культуры, у тым ліку рэгіянальнай, толькі такія і працуюць...

Не бігбордам адзіным

Пытанне арыентавання ў культурнай прасторы таго або іншага горада, мястэчка ці нават вёскі, багатай на гістарычныя помнікі (а такой можна смела лічыць, да прыкладу, Гальшаны), — зладзённае. Для нашай краіны — асабліва. Для прыцягнення айчынных і замежных турыстаў аднымі інфармацыйнымі шчытамі або ўказальнікамі сёння, у час інфармацыйных тэхналогій, не абыходзіцца. Гэтак сама як не абыходзіцца і без грунтоўнага вывучэння сусветнага досведу развіцця інфармацыйных тэхналогій.

Возьмем нашых суседзяў. Так, у Рызе каля шэрагу знакавых гістарычных аб'ектаў, аб'яднаных у імправізаваны маршрут, устаноўлены ступ з размешчанай на ім шыльдай. На ёй на розных мовах прапануваецца патэлефанаваць на адмысловы нумар і паслухаць троххвілінны аповед пра канкрэтны помнік. Усяго да выбару прапануецца 16 моў. У Львове, да прыкладу, аб'яднанне бізнесменаў размясціла QR-коды больш чым на 80 гістарычных аб'ектах. У выніку гэтая ініцыятыва дазволіла індыві-

І яшчэ адна думка наўздагон. Нашы сайты — мёртвыя без форуму. А менавіта на апошніх можна і неабходна ўзняць праблемы культуры ды з прыцягненнем усіх зацікаўленых шукаць вырашэнне гэтых праблем. Тады пакрысе знікне дэфіцыт інфармацыі, пры якім работнікі культуры з адной вобласці ведаюць, што робіцца ў іншай, толькі па чутках. А дэфіцыт інфармацыі — гэта заўжды дэфіцыт ідэй...

Мы цікавіліся ў музеях краіны, ці маюць яны намер забяспечыць свае экспазіцыі QR-кодамі. На жаль, апроча Віцебскага абласнога краязнаўчага музея астатнія ўстановы хіба перапыталі, чым мы цікавімся...

Нясвіж і QR-код

Па словах Алеся Лапо, у гарадской інфраструктуры СНД QR-код масава пачаў выкарыстоўвацца колькі гадоў таму. Не стаў выключэннем і Нясвіж. У прасторы раённага цэнтры гэтыя тэхналогіі актыўна ўкараняюцца і маюць вялікую перспектыву. Калі ж казаць больш канкрэтна, дык на нясвіжскіх аб'ектах напрыканцы 2012-га былі змешчаны першыя сем QR-кодаў.

Якім жа чынам выкарыстоўваецца тэхналогія ў нас? Даволі проста. Пры сканаванні штрих-кода на гістарычным аб'екце праграма накіроўвае ўладальніка смартфона на пэўную старонку сайта музея-запаведніка "Нясвіж". Акрамя тэкставай інфармацыі, прадугледжваецца выкарыстанне інтэрактыўных аўдыягіды, даступных на беларускай, рускай і англійскай мовах.

таго, поруч з тэхналогіяй можна выкарыстоўваць і яе аналаг — стандарт Data Matrix, штрих-коды ў якім атрымліваюцца на 30 — 60% меншыя па плошчы, што бывае вельмі важна пры абмежаванай колькасці прасторы.

Каго чакае Assol?

Але калі QR-код і Data Matrix — распрацоўкі замежных, то Assol — прадукт выключна беларускі. Пад такой назвай яшчэ ў 1991 годзе Беларускай дзяржаўнай акадэміяй музыкі была распрацавана на той час адна з найлепшых праграм для набору партур. У першапачатковай версіі ўвод нотнага тэксту ажыццяўляўся як з клавіятуры камп'ютара, так і з дапамогай MIDI-кантролера.

Па словах начальніка аддзела інфармацыйных тэхналогій Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Наталлі Сушкевіч, Assol стала сапраўдным ноў-хаў ў нотным выдавецтве. Гэта быў адзін нотны рэдактар, створаны на тэрыторыі СССР. Для таго, каб скапіраваць праграму, у Беларусь з Масквы прыезджалі з агромністымі сістэмнымі блокамі.

Калі да паняцця рэгіянальнай культуры далучаецца прыметнік "электронная", то што мы бачым? І карцінка на маніторы яркая, і магчымасці Інтэрнэту — неабмежаваныя, аднак ці манітор знаходзіцца не ў тым месцы, ці карыстальнік не надта разумее (а мо і не хоча таго рабіць), які ўсемагутны "джын" знаходзіцца ў яго руках. Словам, працуе той рэгіянальны работнік культуры, як і сорак гадоў таму, па старых звычаях, чакае дапамогі ад метадыстаў і ніяк не развіваецца. З гэтай прычыны асобныя новыя рэпертуарныя зборнікі ці не літара ў літару паўтараюць выданні саракагадовай даўніны...

дуальным турыстам лёгка арыентавацца ў горадзе, нават не ведаючы ўкраінскай мовы, бо QR-коды таксама прадстаўлены ў некалькіх моўных варыянтах.

Для смартфонаў і планшэтаў

А што створана ў гэтым кірунку ў нас? На думку малодшага навуковага супрацоўніка навукова-асветніцкага аддзела Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" Алеся Лапо, QR-тэхналогіі апошнім часам сталі актыўна выкарыстоўвацца і ў Беларусі, што зусім не выпадкова: колькасць ўладальнікаў сучасных мабільных апаратаў — смартфонаў і планшэтаў — імкліва павялічваецца. Папулярнасць тлумачыцца таксама і адкрытасцю ды даступнасцю гэтай тэхналогіі, бо інфармацыя праз QR-коды прадстаўляецца карыстальніку абсалютна бясплатна.

Варта адзначыць, што штрих-коды былі вынайздзены яшчэ напрыканцы 1940-х двума студэнтамі ў ЗША. Адным з найбольш запатрабаваных у грамадстве сёння лічыцца якраз QR-код (абрэвіатура перакладаецца як "хуткі водгук") — матрычны двухвымерны штрих-код, распрацаваны японскімі праграмістамі ў 1994 годзе. Асноўная вартасць QR-кода — яго лёгкае распазнаванне сканерамі, у тым ліку фотакамерай мабільнага тэлефона. Максимальная колькасць лічбаў і літараў, якія змяшчаюцца ў адзін QR-код, складае 4 296 знакаў, а гэта некалькі старонак тэксту. Каб зрабіць такі штрих-код, дастаткова зайсці на спецыяльны сайт-генератар, увесці неабходную тэкставую інфармацыю або адрас свайго інтэрнэт-рэсурсу, а пасля раздрукаваць ці пераслаць аўтаматычна створаны код па электроннай пошце сябрам або партнёрам. Урэшце, "К" пісала пра гэтую тэхналогію ў 2011-м.

Важна, што выкарыстанне праграмы магчымае і без доступу ў Інтэрнэт — дастаткова напярэдадні на сайце музея спампаваць адпаведную праграму. У будучым плануецца значна пашырыць геаграфію выкарыстання дадзенай тэхналогіі і стварыць QR-маршруты па пэўнай тэматыцы. Як мяркуецца, гэта дазволіць натхніць турыста правесці ў Нясвіжы не дзве-тры гадзіны, а некалькі дзён.

А яшчэ дзе?

У выпадку з Нясвіжам можна ўбачыць добры прыклад супрацоўніцтва гарадскіх улад і музея-запаведніка. Але ці гатовы сёння адгукнуцца іншыя раённыя ды гарадскія кіраўнікі краіны, а таксама мясцовыя спонсары на такую ініцыятыву? Думаецца, што зусім невялікія выдаткі акупяцца праз удзячных турыстаў ды ўдзельнікаў гарадскіх квэстаў — інтэрактыўных гульняў.

Або, скажам, чаму не аказаўся б цікавым праект "Новая зямля" ў QR-кодах, размешчаных на бігбордах, шыльдах у розных кутках Стаўбцоўшчыны? Да слова, зусім нядаўна выйшла з друку мініяцюрнае выданне "Яўгенія Анегіна" А.С. Пушкіна ў QR-кодзе, а аўстрыйскія энтузіясты ўвогуле стварылі бібліятэку ў QR-кодах. Чым не вопыт для пераймання?

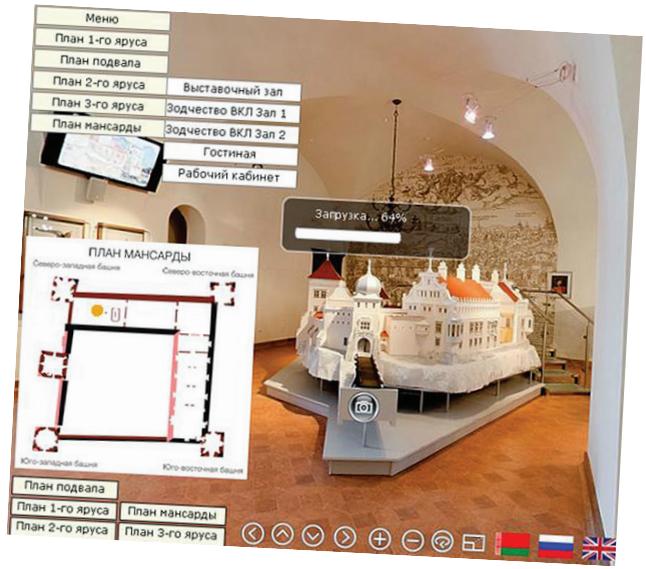
Праўда, калі казаць пра выкарыстанне дадзенай навацыі, узнікаюць пытанні адносна падключэння да Інтэрнэту. Пагадзіцеся, не кожны турыст выкладзе кругленькую суму на роўмінг даных. А таму, у ідэале, хацелася б, каб каля кожнага важнага гісторыка-культурнага аб'екта ў тым жа Нясвіжы разам з QR-кодам прадугледжваўся і Wi-Fi. Акрамя

Менавіта дзякуючы Assol у 1998 годзе была апублікавана першая прафесійная опера, створаная на тэрыторыі Беларусі, — "Агатка, або Прыезд пана", аўтарства Яна Давіда Голанда. Гэтае выданне было адзначана прэміяй у Германіі за высокую якасць паліграфічнай прадукцыі.

Але як зрабіла такі прарыў не спецыялізаваная фірма, а ўстанова адукацыі? На думку Наталлі Сушкевіч, дваццатга гадоў таму была зусім іншая структура ІТ-рынку, і праграмісты, у прыватнасці, за невялікую аплату, згаджаліся паўдзельнічаць у нашым праекце. Сёння ж нават не карэктна ўзняць пытанне пра тое, ці ёсць у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі перспектывы па стварэнні ўласнага інфармацыйнага прадукту, улічваючы вялікую даступнасць музычных рэдактараў ад буйных вытворцаў праграмаўнага забеспячэння.

Тым не менш, БДАМ адкрыта для супрацоўніцтва з ІТ-супольнасцю ў справе стварэння нішавых музычна-камп'ютарных тэхналогій. А тое, што такое супрацоўніцтва цікавае айчынным праграмістам і сёння, пацвердзіў адзін з гасцей семінара Анатоль Цяктонаў, прапанавашы стварыць "пляцоўку" для супольнай працы энтузіястаў, пазітыўныя вынікі якой не прымусяць доўга сябе чакаць.

Матэрыялы развароту падрыхтавалі Кастусь АНТАНОВІЧ і Яўген РАГІН
На здымках: інтэрфэйс мабільнага дадатку і ўзор размяшчэння QR-кода ў Нясвіжы; фрагмент віртуальнай экскурсіі па Мірскім замку.

Хэдлайн рэгіёна: ідэалогія рэкламы

Пачну з рэчаў несур'езных. Пад час адной з раённых камандзіровак мне распавялі ці то паказку, ці то праўду. Спектакль, маўляў, не карыстаўся папулярнасцю, пакуль выканаўца галоўнай ролі не пакусаў неяк бадзьяжны сабака. І тут трэба ведаць псіхалогію публікі невялікага мястэчка: за які тыдзень драмтэатр выканаў паўгадавы план па аказанні платных паслуг! Не сіла мастацтва, а няпланавы "чорны піяр" стварыў прэцэдэнт нечаканага аншлагу...

І згадка з дзяцінства. У Гомель прыехаў заасад. Ну і што? А вось калі абвясцілі, што сярод "гастралёраў" — малпачка, якая здымалася ў кінакамедай "Паласаты рэйс", народ у той заасад валам паваліў! А я і па сёння сумняваюся, ці тую малпачку тады прывезлі... Ды гаворка не пра яе, а — пра рэкламу. Не пра бяздумны самапіяр дзеля прыбытку, а — рэкламу культуры. І не абы-якой, а менавіта беларускай. Сапраўднай, спрадвечнай, якая з'яўляецца галоўным складнікам дзяржаўнай ідэалогіі і павінна грунтаваць вакол сябе і народ, і нацыю. А гэта ўжо рэч больш чым сур'езная.

Ці тая малпачка?

Колькі слоў пра самаідэнтыфікацыю і эффект "наадварот"

Пройдемся спачатку па сталічных вуліцах. Шыльды з іх назвамі — таксама ідэалогія. Вуліца Рафіева (вызваліцеля Мінска), да прыкладу, пазначана на пэўных дамах з грубай арфаграфічнай памылкай. Згаданы эфект спрацоўвае наадварот. Падстава для разваг, што жывём у напайсьменным горадзе.

— А што гэта, хлопцы, у вас назва рэстарана — "Пабеда" — з памылкай напісана?

— А это, женщина, не "Пабеда", а "Паб. Еда"...

Маналог, падслуханы ў раёне сталічнага Паўднёвага Захаду, аптымізму таксама не дадае. Мяжа паміж носьбітамі нацыянальнай культуры і яе спахыўцамі ўсё шырэй. Няўжо і гэта — ідэалогія? Дарэчы, наконт носьбітаў. Дзе бігборды з выявамі нашых народных артыстаў, мастакоў, пачынаючы з Янка Купала да Якубам Коласам вартыя ўсеагульнай увагі толькі пад час юбілейных дат? А бігборд з адлюстраваннем Ефрасінні Полацкай я бачу толькі тады, калі скіроўваюся бліжэй да кальцавой дарогі...

Вы заўважалі, каб у сталічным метро, у вагонах і на станцыях, шырока і маштабна рэкламаліся слупкія паясы, неглюбскія ручнікі, бездзежскія фартушкі? Правільна, няма такой рэкламы. І няўжо толькі з той прычыны, што яе па-ранейшаму адносяць да сацыяльнай? Падаецца, паясы, ручнікі, фартушкі і многае іншае, чым шыльда рэгіянальнае традыцыйнае мастацтва, — яшчэ і камерцыйна паспяховы праект.

А калі ў вагоне метро і ёсць абвестка з тэатральным рэпертуарам,

дык падаецца яна далёка не ў "прайм-тайм"-месцах. Свайго мы не ведаем і саромеемся. А вось для таго, каб паглядзець на святло напайсьменнай замежнай зоркі, немаведама калі "пакусаў сабакам", не шкадуем ні грошай, ні часу, ні сіл. Святло да нас дайшло, а зоркі ўжо няма. Дык мо тыя грошы сэканоміць ды выкарыстаць для летняга адпачынку менавіта на беларускіх абсягах?

Але давайце паглядзім на гэтыя абсягі. Масіраваная прыдарожная рэклама скіроўвае турыста да Міра і Нясвіжа. Выдатна! Але чаму толькі туды? Уражанне такое, нібы ж адрасавана яна найперш расійскаму спахыўцу, які абраў танную для сябе Беларусь "санаторнай" Меккай. І прыдарожная рэклама з гэтай меркантильнай нагоды пачынаецца і заканчваецца інфармацыяй пра рэстараны, матэлі, кемпінгі і аграсядзібы. На апошніх, па меркаванні старшын пэўных сельвыканкамаў, стала шумнавата. Не з-за абрадавых тэатралізацый, а па прычыне задавальнення іншых інтарэсаў. Адна з прычын — у адсутнасці ўсё той жа ідэалагічна выверанай, дзяржаўна-нацыянальнай рэкламы... У свой час я абышоў паў-Капыля, каб знайсці хату, дзе жыве Цішка Гартны. Дык мо менавіта з вышэйназванай прычыны ніхто са старшакласнікаў сёння не ведае пісьменніка і першага кіраўніка БССР? Пытанні, пытанні, пытанні...

І самае крыўднае тое, што сваіх "малпачак" у нас, як і "Паласатых рэйсаў", — мора незлічонае. Ды толькі хто пра іх ведае?..

Я.Р.

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах сённяшняга нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на www.facebook.com/kimpressby, www.twitter.com/kultura_by/

Магілёўшчына: іміджавая стратэгія

16 — 18 мая ў Магілёве пройдзе II Міжнародны форум "Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства". Падзея для краіны — унікальная. Як, зрэшты, і той выпадак, калі на ўзроўні абласнога ўпраўлення культуры ды абласнога метадычнага цэнтра сістэмна ўзнімаецца агульнадзяржаўная праблема захавання-развіцця беларускай традыцыйнай культуры і ўмацавання міжнароднай іміджавай стратэгіі. Мэта форуму — аб'яднанне навуковых і практычных сіл з розных краін для вырашэння праблем захавання традыцыйнай культуры на міжнародным узроўні. Пра адметнасці сёлетага мерапрыемства "К" распавядае дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы Алег ХМЯЛЬКОЎ.

І таржкі, і гарачае вуголле...

— Ніякіх цяжкасцей у арганізацыі не адчувалі. Кіраўніцтва Міністэрства культуры, Магілёўскай вобласці цудоўна разумее важнасць мерапрыемства. З фінансаваннем апошняга дапамагі і вытворчых структур Магілёва — нашы сацыяльныя партнёры. На сёння пацверджаны ўдзел прадстаўнікоў трынаццаці краін. Толькі замежнікаў будзе каля сарака: спецыялісты ў сферы традыцыйнай культуры, фольклорысты, кіраўнікі творчых праектаў па захаванні народнага мастацтва, фольклорных гуртоў, устаноў культуры і дзяржаўных органаў кіравання з Украіны, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Азербайджана, Арменіі, Малдовы, Славацкай Рэспублікі, Нідэрландаў... Ды плюс — прадстаўнікі адзінаццаці культур Магілёўшчыны...

— Камандзіроўкі па іншых абласцях рэспублікі пераконваюць, што не паўсоль работнікі культуры ведаюць пра магілёўскі форум і яго вынікі...

— А гэта ўжо бяда, нагэўна, абласных служб, якія не

даводзяць да падначаленых інфармацыю. Летась мы запрашалі на форум прадстаўнікоў абласных метадычных цэнтраў. Сёлета яны таксама прымуць удзел у нашым мерапрыемстве.

— Чым сёлета форум будзе адрознівацца ад леташняга?

— Тэму мы захавалі. Але сёлета форум праходзіць у рамках акцыі "Магілёў — Культурная сталіца Беларусі і СНД". І ўпор у бягучым годзе мы робім на тое, каб наш форум паспрыяў умацаванню іміджа Радзімы ў свеце. Міжнародная навукова-пра-

ктычная канферэнцыя будзе абмяркоўваць не толькі праблемы захавання ды развіцця традыцыйнай культуры, але і стратэгію нашага, так бы мовіць, іміджаўтварэння.

У нас падпісана пагадненне па культурна-навуковым супрацоўніцтве з Рэспубліканскім цэнтрам народнай творчасці Азербайджана. Сёлета аналагічнае пагадненне мяркуецца падпісаць з Рэспубліканскім цэнтрам народнай культуры Літвы... І тут эфект не толькі тэарэтычны, але і практычны. Пасля цесных стасункаў у рамках форуму нам лягчэй знаходзіць агуль-

ную мову і пад час будзёнага ўзаемадзейння. Абмяняемся не толькі вопытам (усё абагульняецца ды прапагандуецца ў нашых метадычных цэнтрах), але і набыткамі культур. Да форуму плануем выдаць календар на 2014 — 2015 гады з адлюстраваннем традыцыйных строяў кожнага раёна Магілёўшчыны. Хіба ж гэта не імідж нашай краіны? Па-другое, Інстытут культуры Беларусі выдаў кнігу "Мікольская свечка" па сямейна-родавых абрадах Шклоўшчыны. Інакш кажучы, збіраемся не для таго, каб толькі пагаварыць.

— Якія праблемы бачацца у захаванні і развіцці традыцыйнай культуры?

— Мы не навучыліся пакуль годна прэзентаваць сваю спадчыну на міжнародным узроўні... Для гэтага і збі-

раем форум. Урэшце, трэба вучыцца і краіну сваю любіць, і дзяліцца гэтай любоўю з замежнымі сябрамі... Пасля першага форуму яго ўдзельнікі падпісалі рэзалюцыю: яна была накіравана ў міністэрства культуры пяці краін (такое прадстаўніцтва было ў нас летась) і заклікала падтрымаць форум, які, бадай, адзіны на постсавецкай прасторы ўзнімае праблематыку захавання традыцыйных промыслаў, абрадаў.

— Падрыхтоўка да форуму пацвярджае падтрымку Магілёў атрымае... І апошняе: у якія раёны плануецца выезды?

— Збіраемся паказаць вёску Александрыю, Культурна-дасугавы комплекс "Лясная гара" на Шклоўшчыне, а таксама — "Дрыбінскія таржкі"... Будуць прадстаўлены і элементы абраду Купалля, удзельнікі якога змогуць праісціся па гарачым вуголлі купальскага вогнішча і ачысціцца ад уплыву злых духаў...

Гутарыў Яўген РАГІН
На здымках: моманты мінулага форуму.

Барысаўшчына: студыя і студыйцы**Хто працягне эстафету?**

65 гадоў таму ў Барысаве па ініцыятыве мастакоў С.Мірзаяна і А.Каюкава была створана Студыя выяўленчага мастацтва пры ДOME культуры. І вось зараз значную дату адзначае ўжо Народная студыя выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Палаца культуры імя М.Горкага.

Уражвае ўнікальны вопыт шматгадовай творчай супольнасці аўтару-пачаткоўцаў і сталых майстроў, самадзейных і прафесійных мастакоў — прадстаўнікоў усіх відаў і жанраў выяўленчай культуры. Уласна кажучы, гэтым і пацвярджаецца статус народнай студыі: сюды можа прыйсці любы чалавек, незалежна ад узросту і ступені мастацкай падрыхтоўкі. "Ад шасці да шасцідзесяці!" — жартуюць студыйцы.

Барысаў падзяляе лёс многіх маленькіх беларускіх гарадоў: "жывіць сталіцу талентамі", бо студыя стала своеасаблівым "трамплінам" для майстроў, чые імёны сёння вядомыя ў краіне. Гэта і Анатоль Анікейчык, і Валерый Шкаруба, і Мікалай Ісаёнак, і Віктар Бялоў, і народны майстар Міхаіл Ржавуцкі.

Гісторыя студыі — гэта эстафета імёнаў яе лідараў, мастакоў-педагогаў, якія пакінулі значны след у культурнай гісторыі горада: Сурэн Мірзаян, Віктар Зефіраў, Наталля Ганчарова, Людміла Макеева. У Мірзаяна, да прыкладу, вучыліся А.Анікейчык і В.Шкаруба.

Акрамя таго, хачу адзначыць і падзвіжніцкую працу такіх самабытных асоб, як Пётр Казявін, Таццяна Каландырэц, Сяргей Ткачоў, Іван Барадзей, Геннадзь Ганчарэнка, Валерый Алейнік,

Ірына Русакова-Гінц, якія садзейнічалі станаўленню многіх барысаўскіх мастакоў.

Канешне, хацелася б, каб гэтая мастацкая эстафета, пачатак якой быў пакладзены старымі майстрамі, — не перапынялася. На жаль, вялікую занепакоенасць выклікае сучасная "мастацкая дэмаграфія". Ніша "да 40" у Барысаве практычна пустая, ды і ў "нішы да 50" лік ідзе на адзінкі. Прычын таму шмат, але і яны патрабуюць асобнага аналізу. Хто працягне эстафету? Эстафету імёнаў, талентаў і традыцый: работы на пленэрах, выяўных семінарах, абмену вопытам?

Па словах кіраўніка студыі Людмілы Канаўшускай, студыя арыентавана ў сённяшні час на людзей, якія не здолелі здзейсніць свае творчыя мары ў юнацтве, але без мастацтва цяпер не могуць. А таксама — на дзяцей, што жадаюць займацца творчасцю прафесійна і марыць паступіць у мастацкія ўстановы. Вось на іх — уся надзея. Можа, атрымаўшы мастацкую адукацыю, яны вярнуцца ў родны горад? Хацелася б верыць, бо студыя працягвае жыць...

Таццяна БРАЦЯНКОВА,
мастацтвазнаўца, член
Беларускага саюза мастакоў
Барысаў
На здымках: на выстаўцы
работ студыйцаў
розных гадоў.

Майстар: пераасэнсаванне рамяства**Дрэва плюс камень**

Майстры нашага краю займаюцца мастацкай апрацоўкай дрэва, вырабляюць арыгінальныя рэчы, у якіх спалучаюць традыцыю і фантазію, дэкаратыўны і функцыянальны пачаткі. Адзін з такіх умельцаў — магілёўскі разьбяр-самавук Міхаіл Іваноў.

ён робіць шкатулкі, куфэркі, пано, біжутэрыю, кашпо, падстаўкі для кветак, велікодныя яйкі на падстаўках, перкусійныя музычныя інструменты "дажджавыя палкі", падсвечнікі, іншыя вытанчаныя рэчы. Міхаіл Мікалаевіч сам растлумачыў іх асаблівасці. Вось, напрыклад, невялікая шкатулка з "сакрэтам". Як ні спрабуеш, адамкнучы не ўдаецца. Але майстар лёгкім дотыкам ссоўвае нейкую панэльку — і канструкцыя адкрываецца... А вось невялікія пано ў драўляных рамачках. Як высветлілася, пры іх стварэнні ў ход пайшлі кавалкі старых шпалераў, а ў якасці рамак паслужылі галінкі, якія выглядаюць амаль неапрацаванымі — і гэта сапраўды стыльна ды арыгінальна.

Прыцягвае ўвагу драўляны сейф з металічнай сярэдзінай, які майстар зрабіў у падарунак малодшаму сыну на дзень народзінаў. А старэйшаму падарыў футарал для музычнага інструмента варгана — рэч у выглядзе чэрапа цмока атрымалася выкшталоная і незвычайная.

— Апошнім часам, — распавядае разьбяр, — я захапіўся вырабам куфэркаў, скрынак. Раней выразаў жаночыя ўпрыгожанні — кулоны, завушніцы, — але зараз ужо зрок не той для падобных драбніц. Аб продажы сваіх работ неяк не думаў... Мне проста падабаецца сам працэс стварэння прыгожых рэчаў з дрэва: ён супакойвае, прымушае "адключыцца" ад штодзённых клопатаў. У вольны час люблю хадзіць па лесе, збіраць розныя карчы. Здараецца, зірнеш на кавалак дрэ-

Майстар лічыць, што такі стыль больш пасуе інтэр'еру лецішча, а вось у гарадской кватэры разьбяр трымае не шмат сваіх вырабаў.

Тут жа, на лецішчы, Іваноў найчасцей і працуе над сваімі вырабамі, а ў зімовы час займаецца любімай справай дома, на кухні. Апрача дрэва ўжывае і іншыя матэрыялы — напрыклад, метал. У планах — паспрабаваць спалучыць дрэва з каменем...

Гэта першая выстаўка, і яна магла быць персанальнай. А насамрэч аказалася сямейнай, бо тут экспануюцца вырабы з металу старэйшага сына майстра Сяргея: апраўленыя ў метал бакал і рог, попельніца, аромалямпа. Часам ён дапамагае бацьку ў вырабе металічных элементаў для ягоных твораў.

Разьбяр крыху расчараваны тым, што яго ўлюбёны матэрыял пакуль не зацікавіў ягоных сыноў, але спадзяецца перадаць майстэрства будучым унукам. І гэта імкненне можна зразумець, бо ў нейкім сэнсе Міхаіл Іваноў сам працягвае сямейную традыцыю: дзядуля ўмельца вырабляў птушыныя клеткі, разную мэблю, а бацька выразаў з дрэва лыжкі, мэблю. Для маленькага Міхася тата зрабіў ложка, а калі сын пайшоў у школу — падарыў яму самаробны пісьмовы стол...

Вольга СЕМЧАНКА, вядучы рэдактар
Магілёўскага абласнога метадычнага
цэнтра народнай творчасці
і культурна-асветніцкай работы
На здымках: адзін з вырабаў
майстра; Міхаіл Іваноў.

Ён мусіць быць носьбітам і збіральнікам энергіі, "чалавекам-аркестрам", спецыялістам з добрым густам ды грунтоўнай культурнай адукацыяй, адзінкай, суразмернай цэлай карпарацыі... Гаворка — пра самую, бадай, запатрабаваную на сёння спецыяльнасць у галіне культуры — арт-менеджара. Яна ўключае ў сябе ці не столькі ж патрабаванняў, як і да дырэктара пэўнага прадпрыемства. Разабрацца ў тым, што значыць быць менеджарам у культуры, ці лёгкі хлеб у тых адзінкавых спецыялістаў, паспрабавалі міжнародныя эксперты ды культурныя аператары на прэзентацыі Цэнтра культурнага менеджменту ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь пад час спецыяльнага "круглага стала". Карэспандэнт "К", пабываўшы на абмеркаванні, занатаваў галоўныя тэзісы выступленняў яго ўдзельнікаў.

Уласным досведам падзялілася і начальнік аддзела культуры адміністрацыі Ленінскага раёна горада Мінска Аксана Нікіціна, куратар аднаго з самых нашумелых сталічных праектаў мінулага года — "пешаходнай вуліцы". "Пасты першага сезона было вельмі шмат крытыкі, — распавяла яна, — аднак мы пераканаліся, што гэта той праект, які патрэбны, ад якога людзі атрымліваюць задавальненне". "Вуліца вольнай творчасці", як яе яшчэ называюць, дазволіла многім артыстам паказаць сябе. "І сёння, — дадае Аксана Нікіціна, — у аддзел працягваюць паступаць заяўкі — нават зашмат для такой невялічкай пляцоўкі". Дарчы, 9 мая "пешаходная вуліца" распачынае новы сезон фестывалем вулічных тэатраў, а ў ім прымуць удзел калектывы як з Беларусі, так і з Расіі, Украіны ды Польшчы. Прадоўжыцца сезон да верасня.

"Трэба грукацца ў дзверы і раскацца пра сябе"

Аднак, натуральна, удзельнікі "круглага стала" выказаліся і наконт тых праблем, з якімі даводзіцца сутыкацца арт-менеджарам у беларускіх рэаліях. Менеджар культурных праектаў Алесь Плотка вылучыў такую "болеву кропку" ва ўза-

гім акцёрам, рэжысёрам "спачываць на лаўрах". "З'яўляецца самазаспакоенасць: на іх заўсёды прыдуць, яны заўсёды цікавыя, — і так зніжаецца патрабавальнасць да сябе, — выказаўся ён. — Ётая сітуацыя змянілася б, калі быў бы створаны здаровы канкурэнтны асяродак паміж, скажам, прыватнымі і дзяржаўнымі тэатрамі".

На думку Надзеі Ількевіч, развіццё беларускай культурнай прасторы запавольвае і адсутнасць пэўных прывілеяў для спонсараў і мецэнатаў, што стварае дадатковыя перашкоды ў дзейнасці арт-менеджараў, ва ўзнікненні яркіх праектаў.

Аксана Нікіціна, са свайго боку, выказала меркаванне, што поспех кожнай справы, у першую чаргу, залежыць ад людзей, якія ў ёй задзейнічаны. "Чалавечы фактар — самае галоўнае, — адзначыла яна. — І кожная кампанія — гэта аркестр: мы самі для сябе ўвесь час адкрываем, што мы можам, на што здольныя". Яна прывяла, што ідэя стварэння "пешаходнай вуліцы" ёй не належыла, але Аксана прыняла яе, бо ўбачыла прыцягальнасць ды перспектывнасць ініцыятывы. "Я раю ўсім, хто пакуль не можа знайсці падтрымку, шукаць далей: заўсёды ёсць той, хто здолее пачуць", — атымістычна прагучала яе пазіцыя.

Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы

Вас чакаюць у "Смачнай кнізе"!

Ала ДРАГАН,
загадчык аддзела
бібліятэчнага маркетынгу
Бярозаўскай цэнтральнай
раённай бібліятэкі

Сеціва стала сёння для ўсіх такой жа часткай жыцця, як мікрахвалёвая печ або шарыкавая ручка. Бярозаўскія бібліятэкары актыўна асвойваюць прасторы Інтэрнэту з карысцю для штодзённай працы. Многія ствараюць свае старонкі ў сацыяльных сетках. Дзякуючы зносінам з калегамі ў віртуальным рэжыме мы маем магчымасць аператыўна даведвацца пра навацыі, якія ўкараняюць іншыя бібліятэкі. А гэта, безумоўна, дае штуршок для ўласнага развіцця. Так, жыхароў Бярозы і Белаазёрска летам трэці год запар чакаюць:

1. "Тысяча чытацкіх задавальненняў"

Ідэя назвы нарадзілася з маркетынгавай пазіцыі гандлю. Крамы прапануюць гараджанам тысячы паслуг. Чаму ж бібліятэкам, у дадатак да іншых забаў выходнага дня, не прапанаваць сустрэчу з добрай кнігай на адкрытай прасторы каля экспрэс-выстаўкі, запрасіць дзяцей ды дарослых паўдзельнічаць у разнастайных інтэлектуальных і гульнёвых аўкцыёнах, паспрабаваць свае творчыя здольнасці ў майстар-класах па розных відах дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, якім валодаюць бібліятэкары?

Складнік поспеху такой задумкі — належная рэклама, калі вы цягам двух тыдняў праз аб'явы, афішы, візітоўкі, персанальныя запрашэнні, у рэкламным модулі раёнкі, на мясцовым радыё і тэлеканале распісваеце гараджанам тэма чытацкіх задавальненняў, што іх чакаюць на свяце.

Пры гэтым супрацоўнічаем са школай мастацтваў, з Цэнтрам пазашкольнай работы, клубнымі работнікамі, народнымі ўмельцамі, камерцыйнымі прадпрыемствамі. Фінансавыя затраты на правядзенне мерапрыемства, калі іх дасканала прадумаць, могуць быць невялікімі, а выгада — відавочная для ўсіх. Мы авалодалі вопытам правядзення мерапрыемстваў з прымяненнем відэаілюстрацыйнага элемента ў 2012 годзе адважыліся на арганізацыю нетрадыцыйнага свята

2. "Ноч у бібліятэцы",

праграма якога прапанавала шэраг захапляльных мерапрыемстваў: юрыдычны, літаратурна-музычны, капялюшыны, магічны салоны, інтэлектуальнае казіно "Las-Knigas", майстар-клас бібліятэкараў па розных відах народнай творчасці. Кульмінацыяй свята стала наведанне бібліярэстарана "Смачная кніга" па старонках твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Ніла Гілевіча, Уладзіміра Караткевіча, Лукаша Калюгі з дэгустацыяй страў нацыянальнай кухні.

3. Бібліятэчны дворык "Кніга пад сонцам" у аграгарадку "Малецкі"

Праз Інтэрнэт актыўна шукаюць новыя формы бібліятэчнай культурна-адукацыйнай дзейнасці работнікі дзевяці камп'ютарызаваных бібліятэк аграгарадкаў. Так, бібліятэчны дворык "Кніга пад сонцам", арганізаваны малецкімі бібліятэкарамі, за дзень наведана 60 дзяцей і дарослых. Каля стала экспрэс-запісу ў чыгальную залу пад адкрытым небам выстраілася чарга з 12 новых чытачоў. Юным кнігалюбам прапанавалі гучныя чытанні, віктарыны, конкурсы, бліц-апытанне. Дзеці цягам дня "вырасцілі" цуд-дрэва любімых кніг, упрыгожылі яго рознакаляровымі стужкамі сваіх чытацкіх захапленняў.

4. Флэшмоб "Час чытаць!"

Бібліятэчныя работнікі нашай ЦБС адкрываюць і рэалізуюць новыя формы PR-дзейнасці. Цягам рэкламнага Тыдня бібліятэк у верасні работнікі ЦРБ праводзяць флэшмоб "Час чытаць!": на вуліцах горада яны раздаюць праходжым флаеры-закладкі з міні-анатацыямі сучасных мастацкіх выданняў, буклеты з адрасамі і тэлефонамі бібліятэк, інфармацыяй пра іх дзейнасць і паслугі.

Бярозаўская гарадская дзіцячая бібліятэка з чытачамі стварыла інтэрактыўную паштоўку "Скажы "Дзякуй!" сваёй бібліятэцы". 19 актыўных юных кнігалюбаў віншавалі гараджан паветранымі шарыкамі з "сакрэтам" — назвай кніжнай навінкі сучаснага аўтара.

Белаазёрская дзіцячая бібліятэка выйшла ў людзі з прэзентацыяй праграмы летніх чытанняў "Сонца на кніжнай старонцы", дзе працавалі віртуальныя тэматычныя станцыі: інтэлектуальная, тэатральная, творча-крэатыўная, гульнёвая.

5. Электронныя краязнаўчыя рэсурсы

Інфармацыйна-краязнаўчы банк ЦБС напоўнены сумеснымі творчымі намаганнямі, разнастайнымі ўласнымі інтэлект-прадуктамі ў фармаце CD-ROM. Ёта мультымедыя-экспедыцыя "Край, адкуль я родам", "Сем цудаў Бярозаўскай зямлі", "Бярозаўшчына правастаўная"; электронныя энцыклапедыі "Вайцшыньскі грамадскі музей этнаграфіі і сялянскага побыту — брэнд культуры Бярозаўскага раёна", "Вёска Сялец: падзеі, людзі, справы"; гукавы слайд-круіз "Жыццё здорава ў чытаючым Спорава!"; мультымедыя-праект "Народнае адзенне вёскі Пескі Бярозаўскага раёна", літаратурныя віртуальныя вандроўкі па творчасці знакамітых паэтаў Беларусі, нашых землякоў, Алесь Разанав, Ніны Маціш, Раісы Баравіковай.

Значны масіў краязнаўчых дакументаў інфармацыйнага цэнтра ЦРБ нядаўна папоўніўся калекцыяй алічбаваных кніг і карт на розных мовах па гісторыі Бярозы — дарам ад земляка, краязнаўчы-аматара і блогера Сяргея Кнырэвіча.

Якія менеджары патрэбны культуры?

Прафесія з прыстаўкай "арт-"

У чаканні ўрагану

Здавалася б, пэўнымі ўяўленнямі пра гэтую спецыяльнасць валодаюць, лічы, усе. Аднак сустрэча выявіла тэма асаблівасці "рамяства", якія хоць і маюцца на ўвазе, ды не ўсе пра іх памятаюць.

Так, расійскі прадзюсар, член Гільдыі неігравога кіно і тэлебачання Арнольд Гіскін у сваім відэавароце пад час сустрэчы падкрэсліў такую якасць арт-менеджараў, як умёна неспці станоўчыя эмоцыі і "запальваць" сваім імгэтам глядачоў. "Калі ты сам не верыш у мастака, "заразіць" іншых яго творчасцю складана, — звярнуў ён увагу на праблему нястачы шчырага захаплення талентам у спецыялістаў і ўвагі да камерцыйнага боку. — Арт-менеджар жа мусіць даць мастаку адчуванне шляху".

Рэктар Маскоўскай вышэйшай школы сацыяльных і эканамічных навук, эксперт міжнародных культурна-адукацыйных праграм пры Савеце Еўропы Сяргей Зуеў зрабіў акцэнт на высокай кваліфікацыі арт-менеджараў. "Ёта чалавек нечаканых здольнасцей і ўменняў, што валодае самымі рознымі тэхнікамі праектнай працы. Улічваючы сацыяльна-культурны кантэкст, гэта тая праца, якую можна смела назваць культурнай палітыкай", — выказаўся расійскі эксперт.

Надзея Ількевіч, спецыяліст па маркетынгу сектара маркетынгу выставачнага аддзела Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, куратар новаўтворанага мінскага Цэнтра культурнага менеджменту, лічы, падзяляе рысу падказаным, называючы сучаснага спецыяліста ў гэтай сферы ўраганам, што аб'ядноўвае вакол сябе ды, у той жа час, дзеліцца імгэтам. Ды, вядома, арт-менеджару на сваім шляху даводзіцца быць у нечым першаадкрывальнікам.

Паспяхова праекты? Ёсць!

У доказ апошняга тэзісу прысутныя на "круглым stole" культурныя аператары падзяліліся вопытам прасоўвання ўласных праектаў.

Аляксей Стрэльнікаў, менеджар тэатральных праектаў, таксама вядомы сваімі адметнымі матэрыяламі пра беларускі тэатр, вылучыў "асобным радком" дзейнасць Цэнтра візуальных і выканальніцкіх мастацтваў. Яго праекты "Ладдзя роспачы", "Амазонія", на погляд Аляксея, — акурат удалыя прыклады арт-менеджарскай працы, што спалучаюць мастацкую якасць і бізнес-падыход.

емастасунка паміж публікай і мастаком, як пасіўная пазіцыя апошніх у прасоўванні ўласнай творчасці. "Важна ўмець падаць сябе, — падкрэсліў ён. — У сённяшняй канкурэнтнай прасторы неабходна змагацца за сваё месца. І гэта датычыцца, у тым ліку, усёй культурнай сферы, якая часам застаецца на перыферыі ўвагі. Трэба грукацца і раскацца пра сябе", — так прагучала меркаванне.

Аляксей Стрэльнікаў засяродзіў увагу на такой праблеме, як банальная неразвітасць інфраструктуры вялікіх і малых гарадоў. "Менеджары абмежаваны ў пляцоўках, — абмяляваў сітуацыю кандыдат мастацтвазнаўства. — Няма дзе паказаць тэма ж стектаклі, сумесныя пастаноўкі. Так, беларускія тэатры не скардзяцца на адсутнасць увагі гледача, але не памылюся, калі скажу, што вялікая частка публікі ўсё ж не ахоплены".

Дырэктар Мінскай кінашколы-студыі Андрэй Палупанаў адзначыў: "Мы можам бачыць, што глядач больш ахвотна плаціць грошы за кінаатракцыён, чым за білет на аўтарскае кіно. Тэма ж фільмы — удзельнікі Канскага кінафестывалю мала каму цікавыя. Таму тут мне бачыцца выйсце ў стварэнні адукацыйных цэнтраў, якія дапамагалі б людзям атрымаць дадатковыя веды, выхоўвалі густ...".

Падтрымаў калегу ў гэтым пытанні той жа Аляксей Стрэльнікаў, зазначыўшы, што аднароднасць культурнага, у прыватнасці, тэатральнага прадукту, дазваляе мно-

з тымі праблемамі беларускага культурнага поля, якія вылучылі культурныя аператары, нельга не пагадзіцца: ад недасканаласці пэўных пазіцый заканадаўчай базы да інэртнасці ды ўяўнай задаволенасці публікі. Працаваць з імі і будучы вымушаны будучыя арт-менеджары. "Універсальнай "адмычкі" рашэння праблем няма і быць не можа", — напрыканцы сустрэчы зачытала словы прафесара Расійскай акадэміі тэатральнага мастацтва Геннадзя Дадамяна мадэратар "круглага стала" Маргарыта Корзун. Ёсць метадалогія вырашэння складаных, канфліктных сацыяльных праблем, канстатаваў эксперт. Яе і трэба будзе, пазбавіўшыся ад ілюзій, засвоіць будучым спецыялістам.

Ці здолее Цэнтр культурнага менеджменту "зрушыць з месца" названыя праблемы беларускай культуры? Ці актуалізуюцца яны па-за Мінскам? Па сутнасці, прыстаўка "арт-" не азначае дакладнай прывязкі да мастацтва і да сталіцы. Пытанні тэма ўсё ж застаюцца адкрытымі. Аднак тое, што сёння з'явілася месца, дзе спецыяліст можа атрымаць азы запатрабаванай дадатковай прафесіі, у пэўнай ступені дае спадзею на ажыўленне айчынай культурнай прасторы, якая даўно мае патрэбу ў "свежым" поглядзе на справу і нестандартных рашэннях ва ўсіх кутках рэспублікі.

Занатавала Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэма нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на [facebook.com/kimpresby](https://www.facebook.com/kimpresby) і twitter.com/kultura_by!

У Віцебску ў серыі "Навукова-папулярнае выданне" выйшла ўнікальная кніга вядомага журналіста і краязнаўцы Аркадзя Падліпскага "Партызанскі парад у Віцебску", якая ліквідавала яшчэ адну "белую пляму" ў гераічнай гісторыі партызанскага руху ў Беларусі.

А. Поддипский

Партызанский парад в Витебске

ўспамінаў некаторых сведкаў парада Аркадзь Міхайлавіч прыводзіць і шэраг імёнаў вядомых партызанскіх камандзіраў ды арганізатараў партызанскага руху, якія прымалі ўдзел у мітынгу і парадзе-дэманстрацыі. Сярод іх — М.Шмыроў, І.Стулаў, В.Лузгін, Д.Райцаў, М.Бірулін, В.Кудзінаў, У.Кудраўцаў, Ф.Дуброўскі, У.Кудраеў, Н. Самуйлава, Я.Жыльянін, А.Клячын, М.Клячына і іншыя. Імёны ў тым часе былі ва ўсіх на слыху, хто быў так ці інакш звязаны з барацьбой беларускага народа супраць акупантаў. Усяго ўдзел у мітынгу і парадзе прынялі каля дзесяці тысяч чалавек.

У фінале сваёй кнігі, дарэчы, ілюстраванай дакументальнымі фатаграфіямі і партрэтамі ўдзельнікаў парада, А.Падліпскі справядліва піша: "...Мітынг і парад партызан у гонар вызвалення Віцебска ад нямецка-фа-

Мала хто ведае і сёння

Як праходзіў партызанскі парад у Віцебску?

І калі пра партызанскі парад, што прайшоў у Мінску 16 ліпеня 1944 года ў гонар вызвалення сталіцы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў ды баювых заслуг партызан, якія прымалі актыўны ўдзел у правядзенні Беларускай аперацыі 1944-га, вядома даволі дэтална, то пра віцебскі — 23 ліпеня таго ж года — мала хто ведае і сёння. Нават у энцыклапедыі "Беларусь у Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг." (Мінск, 1990 г.) пра яго не сказана ні слова, таксама як і ў 18-томнай "Беларускай энцыклапедыі".

Падліпскі на аснове архіўных матэрыялаў і ўспамінаў удзельнікаў таго ўнікальнага віцебскага парада ўпершыню падрабязна распавёў пра тое, як праходзіла гэтая гістарычная акцыя ў горадзе на Заходняй Дзвіне 23 ліпеня 1944 года — амаль праз месяц пасля вызвалення Віцебска часцямі 3-га Беларускага і 1-га Прыбалтыйскага франтоў.

Вядома, што горад знаходзіўся ў акупацыі 1 080 дзён, і за гэты трагічны перыяд фашыстамі было знішчана больш як 60 тысяч мірных жыхароў ды 76 тысяч савецкіх ваеннапалонных, цалкам разбурана каля 40 прамысловых прадпрыемстваў, амаль усе дамы, масты, крамы, вакзал, навучальныя ўстановы, музеі, кінатэатры (акрамя "Спартак"), баньніцы і г. д. Карацей кажучы, захавалася толькі сем працэнтаў жыллага фонду, а з даваеннага 180-тысячнага насельніцтва

горада сваіх вызваліцеляў 26 чэрвеня 1944 года сустралі толькі... 118 ацалелых жыхароў.

І вось ў гэтым шматпакутным горадзе, калі ўсюды яшчэ зёўралі свежыя раны вайны, было вырашана правесці партызанскі парад! А.Падліпскі падрабязна расказвае, як усё рыхтавалася і хто быў аўтарам гэтай неардынарнай на той час ідэі. Па вялікім рахунку, не вядома, каму першаму прыйшла думка правесці парад. Дакладна вядома іншае. Аўтар піша, што дадзенае пытанне абмяркоўвалася на сумесным пасяджэнні бюро Віцебскага абкама і гаркама КП(б) Беларусі з удзелам прадстаўні-

коў ЦК КП(б)Б і гарадскіх улад 12 ліпеня 1944 года, калі і было прынята канчатковае рашэнне аб правядзенні народнага мітыngu ды партызанскага парада-дэманстрацыі.

Свята праходзіла на тагачасным Пралетарскім бульвары (цяпер — вуліца Багдана Хмяльніцкага), дакладней, на яго скрыжаванні з вуліцай Бязбожнай (цяпер — Шубіна). Той раён раней шмат гадоў называўся Сянной плошчай. Чаму было абрана менавіта гэтае месца? Ды таму, што яно ацалела на папярлішчах вайны, у адрозненне, скажам, ад цалкам разбураных галоўных плошчэй Свабоды і імя Леніна. Праз

чатыры дні пасля парада газета "Віцебскі рабочы" апублікавала рэдакцыйную справаздачу пра гэтае мерапрыемства на паласу. А паколькі галоўным рэдактарам (з лістапада 1942 года па кастрычнік 1945-га) быў колішні начальнік штаба разведкі партызанскага атрада імя Варашылава брыгады К.Заслонава, журналіст Аляксей Крушынскі, які з'яўляўся ўдзельнікам парада, то, хутчэй за ўсё, ён і быў аўтарам гэтай перадавіцы.

А.Падліпскі ў сваёй кнізе цалкам прыводзіць гэты тэкст, які можна лічыць ледзь не адзіным друкаваным матэрыялам тых часоў пра спаўную падзею. З розных архіўных крыніц ды

шысцкіх захопнікаў — гэта асобая, неардынарная падзея ў гісторыі горада. Шкада, што пра іх ведаюць яшчэ далёка не ўсе віцебчане. Вось чаму неабходна некалькі адзначыць на карце горада гэтае першае пасляваеннае свята. Легш за ўсё — спецыяльным памятным знакам, у крайнім выпадку — мемарыяльнай дошкай".

Хочацца спадзявацца, што да 70-годдзя вызвалення Віцебска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў (26 чэрвеня 2014-га) — такі знак паўстане...

Барыс КРЭПАК
На здымках: кадры партызанскага парада ў Віцебску.

Ліст у рэдакцыю: працяг тэмы

"Паважанае рэдакцыя!

У газеце "Культура" 27 красавіка на 14-й старонцы быў змешчаны фотаздымак Янкі Маўра з сям'ёй і пазначана дата: Мінск, 1916 г. Так гэтае фота ідэнтыфікавалі ў Беларускім дзяржаўным архіве кінафатафонадакументаў. Хачу заўважыць, што гэты здымак ужо друкаваўся ў вашай газеце 27 лістапада 2004 года разам з маім артыкулам "Напамінак старых фотаздымакаў". Праўда, дату і месца, дзе адбылася падзея, я пазначыла іншымі: Турэц, 1910 г. Патлумачу, адкуль займела гэтыя звесткі.

У 1994-м мне давялося сустрэцца з першым у рэспубліцы доктарам фізіка-матэматычных навук Фёдарам Іванавічам Фёдаравым — сынам Янкі Маўра, які нарадзіўся ў мястэчку Турэц (цяпер — Карэліцкі раён). Я прыехала да вучонага, каб забраць матэрыялы, што ён падрыхтаваў для нашага музея. У час той сустрэчы Фёдар Іванавіч распавёў шмат цікавага пра свой шлях у навуцы, пра сваіх бацькоў. Разам з ім мы разглядалі фотаздымкі ў сямейным альбоме, і калі маю ўвагу прыцягнуў адзін з іх, Фёдар Іванавіч патлумачыў, што здымак быў зроблены ў Турцыі ў 1910 годзе, калі яго яшчэ не было на свеце.

Бацька будучага вучонага, Іван Міхайлавіч Фёдарав (сапраўднае імя Янкі Маўра), у 1906 годзе за ўдзел у тайным настаўніцкім сходзе быў звольнены з працы і знаходзіўся пад наглядам паліцыі. У 1909-м ён прыехаў у мястэчка Турэц, дзе працавала настаўніцай Варвара Фё-

Загадка аднаго фотаздымка

дараўна Адамовіч, якая засталася ўдавой. Іван Міхайлавіч ажаніўся з маладой прывабнай жанчынай і ўзяў на сябе клопат аб яе дзецях. Толькі чалавек вялікай душы мог узяць на сябе

адказнасць за лёс чужых дзяцей і стаць для іх сапраўдным бацькам, а менавіта такім чалавекам і быў вядомы беларускі дзіцячы пісьменнік Янка Маўр. У 1911 годзе ў сям'і нарадзіўся сын Фёдар, які пазней стаў вядомым даследчыкам у сваёй галіне.

Я папрасіла вучонага даць магчымаць зрабіць копію гэтага фота для музея, і ён пагадзіўся. Мне не ўдалося перазняць здымак адразу, бо камп'ютару ды сканераў тады не было, і калі недзе праз месяц Фёдар Іванавіч патэлефанаваў і папрасіў вярнуць фота, дэлефановаў тэрмінова вярнуцца па дапамогу ў адзін з мінскіх музеяў, дзе зрабілі якасную копію, і я вярнула вучонаму сямейную рэліквію. Хутка пасля гэтага вучонага не стала... Думаю, што я была апошнім даследчыкам, які трымаў у руках арыгінал гэтага ўнікальнага фотаздымка пры жыцці вучонага... Не давяраць словам сына Янкі Маўра наконт таго, дзе і калі быў зроблены гэты фотаздымак, у мяне падстаў не было, таму я са спакойным сумленнем змяшчала яго ў газеце і сваіх кнігах з адпаведным подпісам. Калі ж убачыла ў газеце тое ж фота з

іншай інфармацыяй, то патэлефанавала аўтару артыкула і пацікавілася, адкуль узяліся гэтыя звесткі. У архіве кінафатафонадакументаў мне адказалі, што копія здымка трапіла да іх з Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь, а дата, калі ён быў зроблены, дакладна не вядома, што, адпаведна, пазначана ў архіўных запісах. Чаму ж тады ў артыкуле аб гэтым нічога не сказана? Наконт месца, дзе было зроблена фота, я тлумачэнняў не атрымала.

Думаю, што удакладніць інфармацыю, якая не супадае са словамі сына Янкі Маўра, мог бы толькі сам пісьменнік. Магчыма, ён яшчэ пры жыцці зрабіў копію здымка і перадаў яе ў архіў? А можа, было яшчэ адно фота? Думаю, што трэба абавязкова высветліць, хто і калі перадаў гэты фотаздымак у архіў. У рэшце рэшт, гаворка ідзе пра факт з біяграфіі вядомага творцы. Напэўна, газета "Культура", у якой здымак з'яўляўся двойчы, магла б адказаць на гэтыя пытанні, бо супрацоўніку раённага музея атрымаць камандзіроўку для работы ў архіве сёння практычна немагчыма.

З павагай — **Святлана КОШУР**, старшы навуковы супрацоўнік Карэліцкага раённага краязнаўчага музея, член Саюза пісьменнікаў Беларусі"

Злева направа: Янка Купала, актрыса БДТ-1 Біруга Дакальская, Мікалай Пашкевіч на беларускай выстаўцы ў Маскве, 1940 г.

(Працяг. Пачатак у № 18 за 2013 г.)

...Такая пахвала, канешне ж, была спакуслівай для Мікалая, але штосьці яго насцярожвала: ягоная душа імкнулася да таго, каб навучыцца адлюстроўваць прадмет у прасторы, захоўваючы прапорцыі, максімальна набліжаныя да натуры. Ён проста не мог адмовіцца ад рэалістычнага ўспрымання ў малюнках тых жа дрэў ці каранёў. Акрамя таго, ён ведаў, што непадалёк жыў вучань Чысцякова і Рэпіна — Юрый Масеевіч Пэн, і вырашыў звярнуцца да яго па параду, бо той быў для Мікалая бясспрэчным аўтарытэтам. Пашкевіч пайшоў у майстэрню па вуліцы Гогалеўскай. Пэн, паглядзеўшы малюнкi юнака, сказаў, што з яго можа атрымацца добры жывапісец, але ён павінен больш вывучаць прыроду, рысаваць з натуры. Нагадаў, што малюнак з'яўляецца асновай выяўленчага мастацтва абсалютна для кожнага мастака. Менавіта гэтая сентэнцыя была вельмі важная для Пашкевіча, які ў той час, пад уплывам аўтарытэтнага і моцнага Малевіча, знаходзіўся на нейкім раздарожжы...

А потым прыйшоў іншы час. Педагагічная канцэпцыя Мастацка-практычнага інстытута з яго супрэматызмам і іншай "левізной" была адхілена рэалістамі старой акадэмічнай школы, і ў новаўтвораным Віцебскім мастацкім тэхнікуме, што знаходзіўся тады на вуліцы Валадарскага, з'явіліся новыя педагогі — поўныя процілегласці былым настаўнікам: К.Малевічу, Р.Фальку, В.Ермалаевай, Л.Лісіцкаму. Ну а студэнтам давалося забыць пра адлюстраванне прадметаў "знутры" і ўзяцца за руллівае вывучэнне вонкавай формы.

Так здарылася і з Пашкевічам, калі ён стаў студэнтам тэхнікума і правучыўся там у В.Волкава, М.Эндэ і У.Хрусталёва да 1929-га. Менавіта ў гэтым годзе ён, ужо выпускнік, пазнаёміўся з першакурснікам В.Цвіркам, аднагрупнікам сваёй будучай жонкі Галіны Дакальскай. А наогул, сярод яго таварышаў і сяброў па тэхнікуме — Р.Семашкевіч, І.Давідовіч, М.Манасзон, У.Суховерхаў, Я.Зайцаў, П.Гаўрыленка, М.Даўгяла, В.Дзежыц, А.Бембель, А.Арлоў, А.Жораў — тыя, хто ў 1930-я на платформе сацыялістычнага рэалізму пачыналі будаваць новае беларускае выяўленчае мастацтва.

Потым Пашкевіча чакаў Ленінградскі інстытут пралетарскага выяўленчага мастацтва. Менавіта гэтая ўстанова стала асновай для ўзнікнення так званай Ленінградскай школы жывапісу, бо ў гэты час горад на Няве аказваўся цэнтрам канцэнтрацыі выдатных мастацкіх сіл, месцам прыцягнення творчай таленавітай моладзі, якая імкнулася ў Паўночную Пальміру з усіх куткоў Савецкай краіны, у тым ліку — з Беларусі.

І ў гэтым сэнсе Ленінграду належыла ключавая роля. З першых крокаў школу адрозніваў дух дэмакратызму ў літаральным сэнсе слова. Яе выхаванцы прынеслі ў мастацтва пачуццё сапраўднай маральнай чысціні, веру ў чалавека і жаданне змяніць свет да лепшага. Самае цікавае, што па першых часах тут настаўнічалі асобы і "левых", і "правых" поглядаў: ад Д.Штэрэнберга, А.Дрэвіна, У.Татліна да А.Савінава, В.Лішава, І.Бродскага, У.Канашэвіча да А.Рылова, К.Пятрова-Водкіна, А.Савінава, якія непасрэдна вучылі нашых беларусаў Мікалая Пашкевіча, Акіма Шаўчэнку і Мікалая Гусева. Дарэчы, побач, на скульптурным факультэце, займаўся і яшчэ адзін беларус — Андрэй Бембель, былы калега Пашкевіча па Віцебскім тэхнікуме. Трошкі пазней тут навуча-

"Беларусь — гэта лепшае, што ў мяне ёсць на душы..."

Цяжкія шляхі і ростані Мікалая Пашкевіча, чый талент першым разгледзеў Казімір Малевіч

ліся будучыя народныя мастакі БССР Я.Зайцаў і Я.Чамадураў, а таксама А.Мазалёў.

Карацей кажучы, Пашкевіч атрымаў у гэтым інстытуце не толькі вельмі моцныя ўласна акадэмічныя веды, але і разуменне таго, што "рэалізм" — гэта не толькі дакладная ды "аб'ектыўная" фіксацыя рэальнасці "ў яе рэвалюцыйным развіцці". Ён унутрана падступна разумее: рэалізм, хача і мае межы разумнай канкрэтыкі, па самавыяўленні — бязмежны і заснаваны на глыбокай духоўнасці, самабытнасці ды філасофіі, часам вельмі складанай для абыякага. Хача да гэтай думкі мастак у сваёй творчай практыцы, па вялікім рахунку, прыйшоў толькі ў эміграцыі.

Так, пасля чатырохгадовага пагсяховага навучання ў Ленінградзе, у 1932-м Пашкевіч (які і Шаўчэнка) прыехаў у Мінск. Яго хвалілі, мякка крытыкавалі і зноў хвалілі, бо ён ніяк не выпадаў з той сталінскай ідэалагічнай сістэмы, якая тады была галоўнай рэлігіяй для народа і яго "эліты". Мала хто ведае, што Пашкевіч з'яўляўся адным са стваральнікаў знакамітага ліста-экспаната пад назвай "Вялікаму Сталіну ад беларускага народа", які сёння захоўваецца ў Дзяржаўным цэнтральным музеі сучаснай гісторыі Расіі. Ён ліст — у вершах. Ён вышыты чырвонымі, блакітнымі, зялёнымі, шэрымі, рудымі ніткамі на 24 старонках і абшыты белай тканінай. Зверху і знізу ліста зацягнута па шаўковай стужцы з нацыянальным арнаментам. Такі ж вышыты на закладках. На першай старонцы — тэкст: "Вялікаму Сталіну ад беларускага народа", на адваротным баку — герб БССР. Ліст у пераплёце — з шэрага палатна, яго ўнутраныя бакі ўпрыгожвае белая тканіна з геаметрычным беларускім арнаментам, такі ж арнамент — на карашку і частцы знешніх бакоў вэчка. Супервокладка — з цэлафану, на ёй залатым цісненнем ізноў па-

М.Пашкевіч. "Вялічанліст". 1979 г.

ўтораны словы "Вялікаму Сталіну..." і г. д. Калі перагартаць гэты шаўковы альбом, дык можна знайсці і аўтографы пад гэтымі радкамі. Ліст беларускага народа ў вершах пераказалі народныя паэты БССР Янка Купала і Якуб Колас, іх маладзейшыя калегі Андрэй Александровіч, Пятрусь Броўка, Пятро Глебка, Ізі Харык. Але, на жаль, сёння ўжо нікога з гэтых творцаў не спытаеш, як на самой справе праходзіла сумесная праца...

і мастакі. "Вам усім, выканаўцам ліста беларускага народа, будзе аглачана праца, — казаў тады партыйны функцыянер. — Указанні аўтараў не будзе, бо народ — ён і толькі ён — робіць мастацтва, робіць гісторыю".

Дадам яшчэ, што Пашкевіч, акрамя ўсяго іншага, намаляваў для сталінскага куфры сюжэт пра тое, як калгасу імя Леніна перадаваўся акт на вечнае карыстанне зямлэй. Зараз усё тое здаецца смешным, але што

было рабіць? Такі быў час хтосьці баяўся "загрымець пад франфары", а хтосьці і сапраўды "загрымеў". Большасць жа "інжынераў чалавечых душ", уключаючы літаратараў і мастакоў, была шчырая, чыстасардэчная ў сваім канфармізме.

27 кастрычніка газета "Літаратура і Мастацтва" надрукавала тры пастановы Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта і Саўнаркама БССР "Аб ўзнагароджанні брыгады пісьменнікаў за складанне ў вершаванай форме "Ліста беларускага народа вялікаму Сталіну", "Аб рускім тэксце "Ліста беларускага народа вялікаму Сталіну" і "Аб ўзнагароджанні мастакоў па вырабе куфры і вышыўкі "Ліста беларускага народа вялікаму Сталіну". Усе шэсть паэтаў — "за выдатную работу па складанні і мастацкім афармленні "Ліста..." — ўзнагароджваліся граматамі ЦВК і СНК БССР. Такую ж грамату атрымаў і Мікалай Пашкевіч. Больш за тое: яго ўключылі ў склад урадавай дэлегацыі на паездку ў Крэмль для ўручэння гэтага каштоўнага падарунка дарагому таварышу Сталіну! А вось Яўгена Мікалаевіча Ціхановіча з такімі "ўзнагародамі" абышлі.

Але такая "афармілаўка", няхай і вялікай дзяржаўнай важнасці, для Пашкевіча была ўсё ж нейкім эпізодам у творчым жыцці. Галоўным заставаўся жывапіс. Як мастак-жывапісец, паста-

яны ўдзельнік усіх беларускіх і шэрагу ўсесаюзных выставак 1930-х, нягледзячы на маладосць, ён даволі хутка атрымаў шырокую вядомасць.

Я ўважліва прагледзеў шмат беларускіх газет і часопісаў 30-х гадоў і павінен сказаць, што імя Пашкевіча — у першых шэрагах сярод тых мастакоў, пра каго вялася найбольш бойкая, жвавая гаворка ў прэсе. Шмат месца яшчэ ўдзялялася "рэалістам" І.Ахрэмчыку ды А.Грубэ і, у асноўным, крытычных слоў рэцэнзентаў, — "фармалісту" Р.Семашкевічу ды прыхільніку "нацдэмаўшчыны" Я.Мініну. Каб не быць галаслоўным і занадта суб'ектыўным, прывяду фрагменты некаторых рэцэнзій, звязаных з ацэнкай творчасці Мікалая Пашкевіча.

"На выстаўцы "Мастацтва БССР за 15 год" трэба адзначыць Пашкевіча, мастака досыць здольнага, які выстаўіў шмат сваіх работ. Найбольш закончаным з вялікіх яго палотнаў з'яўляецца "Булак-Булаховіч". Але, зразумела, закончаным адносна, бо яно, па сутнасці, досыць "сыраватае". Са станоўчых бакоў карціны трэба адзначыць агульную грамадную кампазіцыю — месцамі нядрэнныя смелыя фарбы. Ёсць добрыя месцы ў жывапісе (нацюрморт, смелы чырвоны колер), але адчуваецца гранічная няроўнасць выканання: зусім слаба намалявана падлога (незразумелы шэры колер). Таксама невядома, дзе галава жанчыны, якая ляжыць на падлозе. Адносна ідэалагічнасці зместу можна спрачацца: не выклікае адпаведных моцных эмоцый нянавісці ўдалы, нават прыгожы афіцёр-гвалтаўнік. У мастака ёсць задаткі добрага рысавальшчыка, што асабліва каштоўнае ў сучасны момант: да сацыялістычнага рэалізму без моцнага рысунка і формы няма шляху; мастак да гэтага часу не пазбавіўся манернасці. На жаль, яго вабяць "ловкаескіе" трукі. Каб не гэтыя недахопы, дык рысунк-партрэт яго жонкі вугалем і сангінай быў бы зусім паўнацэнным мастацкім творам..." ("ЛіМ", люты 1934 г.)...

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

ШТОТДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНИЦКАЯ ГАЗЕТА
 Выдаецца з кастрычніка 1991 года
 Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
 Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
 Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валяцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святалана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
 Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
 Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН.
Спецкарэспандэнты:
 Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Надзея ПЯКАРСКАЯ.
Загадчык аддзела фоталістрацый — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
 Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
 Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23
 Тэлефон/факс: (017) 334 57 41
 Рэкламны адрас: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
 E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
 Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, поўнае імя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
 Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
 Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
 "Матэрыял на правах рэкламы."

"Культура", 2013.
 Індэкс 63875, 638752
 Наклад 7 283
 8.05.2013 у 18.30
 Замова 1919
 Дзяржаўнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларусь Дом друку".
 ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
 пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
 Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць
 ЛВ № 02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар — ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара па маркетынгу — СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
 Тэл.: (017) 290 22 50 (прыёмная).
 Бухгалтэрыя: тэл.: (017) 334 57 35

МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
 Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
 ■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
 ■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
 ■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
 ■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
 ■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:
 ■ "Мастацкі Пецярбург: шкло, эмаль, кераміка".
 ■ "Партреты ўладароў і магнатаў Вялікага Княства Літоўскага" (з музеяў Львова і Луцка).
 ■ "Слуцкія паясы" (са збору Львоўскага музея).
 ■ Выстаўка "Подых Сусвету", прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння В.Цвірка.
 ■ Выстаўка "Свяшчэнная Індыя".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
 Тэл.: 327 88 78.

Экспазіцыі:
 ■ Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
 ■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша "Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854" (са збору Літоўскага мастацкага музея).
 ■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

Экспазіцыя:
 ■ Пастаянная экспазіцыя.
 ■ Выстаўка В.Паўленка "Той абрус, што мама вязала".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
 Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

Экспазіцыя:
 ■ "Культура 1-й пал. XIX ст."

МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
 Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
 ■ "Старажытная Беларусь".
 ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
 ■ "Водбліскі ваеннай славы".

"Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."

■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".
Выстаўкі:
 ■ "Беларускі касцюм. Гісторыя і сучаснасць".
 ■ Выстаўка ДПМ "Фарбы душы".
 ■ "Скарбы шляхецкіх архіваў".
 ■ "Скарбы Беларусі".
Дом-музей Із'езда РСДРП
 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
 ■ Выстаўка "Ульянаў (Ленін): саратнікі і апаненты".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён.

Гродзенская вобласць.
 Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
 ■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
 ■ "Мір стары — Мір новы" (фотаўстаўка).
 ■ "Фарфоравая феерыя".
 ■ "Вялікае мастацтва рукамі маленькіх людзей".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
 Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:
 ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
Выстаўкі:
 ■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песнера" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
 ■ Тэатралізаваная экскурсія па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
 ■ Выстаўка "Суд у лесе" (з калекцый "Кнігі", "Фотадакументы", "Рукапісы", "Выяўленчае мастацтва" да Дня Перамогі і 70-годдзя пэрыяду).
 ■ Выстаўка, прымеркаваная да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Маўра (з калекцый "Кнігі", "Рукапісы", "Фотадакументы", з архіва нашчадкаў Янкі Маўра) і да Міжнароднага дня музеяў.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам ролика ў 3D-фармаце.
 ■ Выстаўка "Усе для Бацькаўшчыны — Беларусі" (да 100-годдзя трэцяга паэтычнага зборніка Янкі Купалы "Шляхам жыцця").
 ■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
 ■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках папараць-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
 Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Выстаўкі:
 ■ Міжнародная выстаўка мастацкіх галаграм "Галаграфія-2013. Гомель".
 ■ "Антыкварыят. Палацаў страчаная раскоша..." (з прыватнай калекцыі С.Пуціліна).
 ■ "Абранае з Плацінавай калекцыі" (выстаўка чэшскага фотамастака Рабрэта Ваню).
 ■ Выстаўка работ гомельскага мастака А.Крылова "Салавей і чырвоная ружа".
 ■ Старажытнаруская дружная культура ў археалагічных старажытнасцях "З капыя ўскормлення".
Экспазіцыі:
 ■ "Культуравыя прадметы"

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).
 ■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).
Вежа палаца
Экспазіцыя:
 ■ "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
 ■ "Конны партрэт генерал-фельдмаршала І.Ф. Паскевіча (1874 г.)" (выстаўка адной карціны з калекцыі Д.Асташонка).
 ■ "Радкі, імёны, лёсы" (выстаўка літаратуры к. XIX — пач. XX стст. з кніжнага збору князёў Паскевічаў).
 ■ "Класікі беларускага мастацтва"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32.
 Тэл.: (8-0232) 74-28-23.

Экспазіцыі:
 ■ Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX стст.
 ■ Прагулкі па старым Гомелі.
 ■ Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.
Выстаўкі:
 ■ Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак).

ГРОДЗЕНСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16.
 Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:
 ■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
 ■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).
Выстаўка:
 ■ Выстаўка "Фарбы велікоднай радасці".
 ■ Выстаўка творчых работ гродзенскіх мастакоў "Для чаго патрэбны коткі?.. Коткі патрэбны для дабрыні".

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
 Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
 ■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
 ■ Выстаўка "Імя ім — Героі".
 ■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
 ■ "Музей крыміналістыкі".

ЛІДСКИ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
 Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

■ Пастаянная экспазіцыя "Прырода Лідчыны".
Выстаўкі:
 ■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".
 ■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.".
 ■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".
 ■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!".
 ■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".
 ■ Турыстычна-пазнавальная праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
 Тэл./факс.: 290 60 10.

Выстаўкі:
 ■ С.Салохіна, прысвечаная 70-годдзю мастака.
 ■ "Бацькаў дар" А.Аракчэвай, прысвечаная памяці Б.Аракчэва.
 ■ "Фарбы пераможнай вясны".

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЧЭРВЕНЬ І ІІ ПАЎГОДДЗЕ 2013 Г.

Падпісныя індэкс:
 індывідуальная падпіска — 63875,
 ведамасная падпіска — 638752.

"БЕЛЫЯ РОСЫ":
 ПРЭМ'ЕРА НАСТУПНАЙ ВЯСНОЎ!
 3 Вялікаднем праваслаўны!

СМАЛЯНЫ:
 БРЭНД У БАГНЕ. АБЫЯКАВАСЦІ?
 С. 4-5

Тыдзень моды:
 ПРЫНТ НА ВОСЕНЬ/ЗІМУ
 С. 11

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
 Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі:
 ■ "Сусвет папяровага аркуша" (арыгамі).
 ■ "Партызанскі лагер".
 ■ "Айчыне служым".
 ■ "Чэхаславацкія воінскія часткі ў СССР".

(Дамава царква", паўночны рызаліт палаца).
 ■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
 ■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
 ■ "Чырвоная гасцеўня".
 ■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

(выставачна-адукацыйны праект).
Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
 ■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
Выстаўкі:
 ■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
 ■ Зімовы сад Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
 Тэл./факс: 334 11 56.
 ■ 12 — "Аіда" Дж. Вердзі.
 ■ 13 — "Яшчэ раз пра каханне" (Камерная зала імя Л.Александровскай).
 ■ 16, 17 — "Шчаўкунок, або Яшчэ адна Калядная гісторыя" П.Чайкоўскага.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
 Тэл./факс: 227 60 81.
 ■ 13, 17, 18 — "Паўлінка" Я.Купалы.
 ■ 15 — "Пінская шляхта" В.Дуніна-Марцінкевіча.
 ■ 16 — "Вяпра з прыдуркам" Ф.Вэбэра. На Малой сцэне Канцэртнай залы "Мінск"
 ■ 12 — "Самотны захад" М.МакДонаха.

■ 13 — "Старомодная камедыя" А.Арбузава.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКИ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
 Тэл./факс: 334 60 08.
 ■ 13 — "Тры Жызлі" А.Курэйчыка.
 ■ 16, 17 — "Бегчы з Эльсінора або Гамлет навыварат" В.Панізава.
 ■ 18 — "Дажыць да прэм'еры" М.Рудкоўскага.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
 Тэл.: 200 81 26.
 Творчы праект "Наталля Гайда запрашае"
 ■ 11 — "Бабін бунт" Я.Пічкіна.
 ■ 12 — "Залатое кураня" У.Улановскага.

■ 12 — "Граф Люксембург" Ф.Легара.

■ 13 — "Шчаўкунок" П.Чайкоўскага.
Гастролі Тульскага акадэмічнага тэатра драмы (Расія)
 ■ 17 — "Сокалы і крумкачы" А.Сумбатава-Южына.
 ■ 18 — "Пунсовая кветачка" С.Аксакава.
 ■ 18 — "Уваскрэсенне" Л.Талстога.

БЕЛАРУСКИ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
 Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
 ■ 11 — "Сонейка і снежны чалавечкі" А.Весьлова.
 ■ 12 — "Піліпка і Ведзьма" С.Кавалёва.
 ■ 16, 17 — "Кветачка-вясёлка" В.Катаева.
 ■ 18 — "Асцярожна, Соня!" А.Усачова.
Спектаклі для дарослых:
 ■ 15 — "Загубленая душа, або Пакарэнне грэшніка" У.Граўцова.